

Na osnovu člana 1. stava (6), člana 5. stava (1) tačke b) i člana 6. Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 63/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine i Vlada Republike Srpske **z a k l j u č u j u**

S P O R A Z U M

O USVAJANJU DOKUMENTA GLOBALNI OKVIR FISKALNOG BILANSA I POLITIKA

U BOSNI I HERCEGOVINI ZA PERIOD 2016. – 2018. GODINE

IZMEĐU VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE, VLADE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

I VLADE REPUBLIKE SRPSKE

Izvršavajući nadležnosti Fiskalnog vijeća Bosne i Hercegovine ustanovljene Zakonom,

u nastojanju da unaprijede koordinaciju fiskalne politike u Bosni i Hercegovini,

uvažavajući potrebu pravovremene izrade dokumenata okvirnih budžeta za period 2016. – 2018. godine,

u cilju ispunjavanja jedne od osnovnih nadležnosti Fiskalnog vijeća Bosne i Hercegovine, te postizanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti svih nivoa vlasti, strane su saglasne o sljedećem:

I

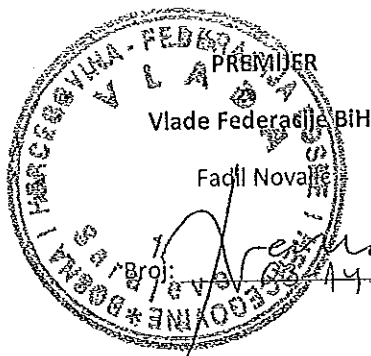
Ovim sporazumom Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine i Vlada Republike Srpske usvajaju dokument „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2016. – 2018. godine“, na koji je data saglasnost na 2. sjednici Fiskalnog vijeća, održanoj 23. 6. 2015. godine.

II

U dokumentu „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2016. – 2018. godine“ utvrđeno je da će okvir budžeta institucija Bosne i Hercegovine za 2016., 2017. i 2018. godinu iznositi 950 miliona KM, uz izdvajanje prihoda od indirektnih poreza u iznosu od 750 miliona KM. Utvrđeni okvir, kao i visina izdvajanja prihoda od indirektnih poreza za institucije Bosne i Hercegovine za 2017. i 2018. godinu korigirat će se za postotak promjene ukupnih prihoda od indirektnih poreza u postupku revidiranja dokumenta „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2017. – 2019.“, u skladu s članom 5. stavom (1) tačkom d) i članom 6. Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini.

III

Dokument „Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2016. – 2018. godine“ je sastavni dio ovog sporazuma.

**BOSNA I HERCEGOVINA
FISKALNO VIJEĆE**

**GLOBALNI OKVIR FISKALNOG BILANSA I POLITIKA
U BOSNI I HERCEGOVINI
2016 – 2018. GODINA**

Jun, 2015. godine

Sadržaj

REZIME.....	2
UVOD	3
1. MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI I PROJEKCIJE ZA PERIOD 2014-2018. GODINA.....	4
REALNI SEKTOR.....	4
INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA.....	6
TRŽIŠTE RADA	8
CIJENE.....	9
MONETARNI SEKTOR	11
PROCJENA RASTA BANKARSKIH KREDITA I DEPOZITA.....	12
PLATNI BILANS	13
VANJSKA TRGOVINA.....	13
STRANA DIREKTNA ULAGANJA	15
2. PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA ZA PERIOD 2015-2018. GODINA.....	17
PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA.....	17
RASPODJELA PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA.....	27
3. FISKALNI CILJEVI I FISKALNE POLITIKE U BIH	27
NIVO I STRUKTURA JAVNE POTROŠNJE	28
TABELARNI PREGLED OKVIRA BUDŽETA.....	28
GORNJE GRANICE ZADUŽENJA BUDŽETA	34

REZIME

Na osnovu analize makroekonomskih kretanja u BiH u prethodnom periodu, kao i sagledavanja utjecaja ključnih unutrašnjih i vanjskih faktora od kojih zavisi razvoj, predviđa se da će realna stopa rasta BDP-a u 2016. godini iznositi 3,2%, odnosno 3,6% u 2017. i 4,4% u 2018. godini.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza u BiH za period 2016 - 2018. godina pokazuju da će isti u 2016. godini u neto iznosu za raspodjelu iznositi 5.256,7 miliona KM, tj. da će se povećati za 2,9% u odnosu na 2015. godinu. U 2017. godini predviđa se rast prihoda od indirektnih poreza od 3,5%, a u 2018. godini daljnji rast od 3,6%.

U skladu s navedenim kretanjima prihoda, uvažavajući nužnost smanjenja ukupne javne potrošnje u BiH, te sagledavajući potrebe i nadležnosti svih institucija u BiH, predviđeni iznos sredstava za finansiranje institucija BiH, a koji potječu iz prihoda od indirektnih poreza za 2016, 2017. i 2018. godinu je na nivou od 750 miliona KM. Preostali iznos prihoda od indirektnih poreza dijelit će se u skladu s važećim zakonskim rješenjima.

Fiskalni cilj u BiH za 2016. godinu je kontinuirano smanjenje primarnog deficita, iskazanog u skladu sa Zakonom o Fiskalnom vijeću u BiH, kao razlika između tekućih prihoda i tekućih rashoda korigiran za iznos neto kamate, koji je u 2016. godini planiran u iznosu od 445,3 mil. KM ili 1,46% projektiranog BDP-a za 2016. godinu. Ukoliko dodamo i iznos nepokrivenog viška rashoda nad prihodima, koji iznosi 402,3 mil. KM ili 1,32% projektiranog BDP-a za 2016. godinu, zaključujemo da ukupan planirani deficit u 2016. godini u BiH iznosi 847,6 mil. KM ili 2,78% projektiranog BDP-a za 2016. godinu.

Nivo javne potrošnje kao udio u BDP u periodu 2016 - 2018. godina treba smanjivati s ciljem da ista konsolidirano na nivou BiH bude ispod 40% BDP, a ista se u periodu 2016 - 2018. godina, kreće od 41,3% do 36,3% procijenjenog BDP-a.

Gornje granice zaduženja budžeta u 2016. godini, iskazane kao iznos potreban za servisiranje ukupnih dugova ili procent od BDP-a, u zavisnosti od zakonskog rješenja, predviđaju se u okvirima koji propisuju zakoni kojima je regulirano zaduživanje za svaki od nivoa vlasti.

UVOD

Dokument Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2016 - 2018. godina izrađen je na osnovu Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 63/08), kojim je definisan sadržaj dokumenta. S tim u vezi, dokument sadrži sve potrebne elemente koji su nosiocima fiskalne politike u Bosni i Hercegovini neophodni za izradu njihovih dokumenata okvirnih budžeta za period 2016 - 2018. godina, kao i godišnjeg budžeta za 2016. godinu. Ti elementi su: fiskalni ciljevi definirani kao primarni fiskalni bilans (primarni suficit ili primarni deficit), projekcije ukupnih indirektnih poreza zasnovane na makroekonomskim projekcijama i njihova raspodjela za narednu fiskalnu godinu, kao i gornje granice zaduženja.

Navedeni elementi, čije usaglašavanje predstavlja osnovnu pretpostavku za budžetsko planiranje nosilaca fiskalnih politika u BiH, čine suštinu fiskalne koordinacije u BiH. Bez usaglašavanja istih nije moguća koordinacija fiskalnih politika i očuvanje fiskalne stabilnosti kako pojedinih fiskalnih suvereniteta tako i Bosne i Hercegovine kao cjeline.

Prvo poglavlje dokumenta odnosi se na analizu i trendove makroekonomskih kretanja u BiH, koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP). U ovom dijelu date su projekcije osnovnih makroekonomskih indikatora, s posebnim fokusom na one makroekonomske veličine koje neposredno utječu na elemente fiskalne politike, prije svega na visinu javnih prihoda.

U drugom dijelu izvršena je analiza visine i strukture prihoda od indirektnih poreza i date njihove projekcije za naredne tri godine, što je izradio Odjel za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje BiH (OMA). Kako se ovi prihodi dijele između više fiskalnih subjekata u BiH, u ovom dijelu dati su i elementi raspodjele prihoda od indirektnih poreza, polazeći od postojećih propisa koji reguliraju ovu oblast u BiH.

Treći dio dokumenta odnosi se na fiskalne ciljeve budžeta institucija BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH. Ovdje su također obrađeni i osnovni elementi fiskalnih politika, kao što su nivo javne potrošnje i politika javnog zaduživanja.

1. MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI I PROJEKCIJE ZA PERIOD 2014-2018. GODINA

U narednoj tabeli date su procjena i projekcije makroekonomskih pokazatelja BiH za period 2014 - 2018. godina, koje su polazna osnova za projekcije ukupnih indirektnih poreza.

Tabela 1.1: Makroekonomski pokazatelji za period 2013 - 2018. godina

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nominalni BDP u mil. KM	28.027	28.195	29.146	30.465	32.188	34.182
Nominalni rast u %	2,6	0,6	3,4	4,5	5,7	6,2
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,9	100,0	100,7	101,3	102,0	101,7
Realni BDP u mil. KM (prethodna godina = 100)	27.501	28.198	28.930	30.078	31.565	33.607
Realni rast u %	0,7	0,6	2,6	3,2	3,6	4,4
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-0,1	-0,7	1,0	0,9	1,2	1,5
Potrošnja u mil. KM	28.815	29.126	29.736	30.530	31.610	32.738
Vladina potrošnja u mil. KM	5.986	6.106	6.216	6.340	6.530	6.726
Privatna potrošnja u mil. KM	22.829	23.020	23.520	24.190	25.080	26.012
Investicije u mil. KM	4.703	5.256	5.787	6.463	7.158	7.989
Vladine investicije u mil. KM	1.041	1.302	1.497	1.721	2.014	2.357
Privatne investicije u mil. KM	3.662	3.954	4.291	4.741	5.144	5.633
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	11,5	11,6	12,9	13,7	14,4	15,5
Bilans tekućeg računa u mil. KM	-1.548	-2.087	-2.184	-2.330	-2.448	-2.719
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-5,5	-7,4	-7,5	-7,6	-7,6	-8,0
Nominalni rast uvoza u %	-1,8	7,2	6,2	4,6	4,5	5,2
Nominalni rast izvoza u %	5,8	2,9	7,9	7,6	7,9	8,0

Izvor: Procjene Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (DEP BiH)

REALNI SEKTOR

Nedavna ekonomska dešavanja

Izlazak eurozone iz recesije nakon dvije godine negativnog rasta, smanjenje svjetskih cijena, deflacija, poplave u drugom tromjesečju, te nepovoljna hidrološka situacija u hidroelektranama su bili među najznačajnijim faktorima ekonomskog rasta BiH u 2014. godini. Iako je ekonomski rast u okruženju bio dosta skroman sa stopom od svega 0,8% na nivou eurozone, to je ipak bilo poboljšanje u odnosu na pad od 0,5% iz 2013. godine. Iako nisu potpuno zaustavljene, recesije u Hrvatskoj i Italiji su umanjene i svedene na negativnih 0,5%, dok je recesija iz 2013. godine u Sloveniji (od 1%) preokrenuta u realni rast od 2,6%. Pored Slovenije, među važnijim trgovinskim partnerima i izvorima inostranih novčanih priliva Njemačka je također ostvarila zapažen rast sa stopom od 1,5%. Poboljšano eksterno okruženje je u značajnoj mjeri stimuliralo ekonomsku aktivnost u prvom tromjesečju kada je ostvaren realni rast od 3,2% (g/g) i to uprkos deflaciji uslijed pada svjetskih cijena, te pada proizvodnje električne energije uslijed nepovoljne hidrološke situacije.

Na žalost, u maju je došlo do velikih elementarnih nepogoda tokom kojih je poplavama uništen ili privremeno onеспособljen značajan broj domova, poljoprivrednih prinosa, stoke, industrijskih postrojenja, rudnika i sl. Ovo je dovelo do naglog smanjenja ekonomske aktivnosti u drugom u odnosu na prvo tromjesečje od 1,2%, odnosno smanjenja u odnosu na drugi kvartal 2013. godine od 0,5%. Čak ni ovako velike padavine nisu bile dovoljne da iskompenziraju nepovoljnu hidrološku situaciju u hidroelektranama i zaustave pad proizvodnje i izvoza električne energije. Izvjestan napredak je napravljen već u trećem tromjesečju, kada je ostvaren rast od 0,6%. Dostupni indikatori ukazuju da je daljnje poboljšanje nastavljeno i u četvrtom tromjesečju, tako da se na kraju 2014. godine očekuje rast u BiH od 0,6%.

Rast 2015 - 2016. godina

U periodu 2015 - 2016. godina se očekuje nastavak postepenog poboljšanja eksternog okruženja i jačanje ekonomskog rasta u BiH. Očekivano jačanje ekonomskog rasta i zaposlenosti u okruženju bi trebalo osigurati značajan rast ne samo izvoza nego i domaće tražnje koja se u značajnoj mjeri finansira inozemnim prilivima. U posljednjim (zimskim) projekcijama DG ECFIN-a se očekuje postepeno jačanje ekonomskog rasta eurozone sa stopom od 1,3% u 2015, te 1,9% u 2016. godini. Pri tome se 2015. godine očekuje izlazak Italije i Hrvatske iz recesije, te daljnje jačanje rasta od 1% u Hrvatskoj, te 1,6% u Italiji 2016. godine. Pozitivan utjecaj na ekonomski rast u BiH bi moglo imati i projektirano ubrzavanje rasta u Austriji na 0,8% u 2015, te 1,5% naredne godine. Rast u Njemačkoj 2015. godine bi trebao ostati na nivou prethodne godine, dok se ubrzanje na stopu od 2% očekuje 2016. godine. Pored postepenog poboljšanja eksternog okruženja, projekcije ekonomskog rasta BiH za 2015 - 2016. godinu podrazumijevaju odsustvo elementarnih nepogoda (suša i poplava) i normalnu hidrološku situaciju u hidroelektranama i uobičajen nivo remonta u elektroenergetskom sistemu. Također, očekivana stabilizacija svjetskih cijena bi trebala zaustaviti deflaciju u 2015. godini koja je u prethodnom periodu predstavljala ozbiljnu prijetnju za ekonomski rast BiH. Povratak inflacije se očekuje 2016. godine i narednih godina.

Pomenuti faktori i pretpostavke bi trebali dovesti do postepenog jačanja ekonomskog rasta BiH u 2015. godini na stopu od 2,6%, te 3,2% 2016. godine. Postepeno normaliziranje situacije i vraćanje ekonomije na uzlazni trend upućuje da bi ovaj rast trebao biti nošen prije svega domaćom tražnjom uz skroman negativan doprinos vanjskotrgovinskog deficita. Ovo u velikoj mjeri odgovara strukturi rasta u predkriznom periodu uz, ovaj put, nešto slabiji negativan utjecaj bilansa vanjske trgovine. Drugim riječima, očekivano postepeno povećanje broja zaposlenih i realnih plaća nošeno proizvodnjom i izvozom, rast tekućih priliva iz inozemstva, direktnih stranih ulaganja i slično bi trebali dovesti do rasta finalne potrošnje od 1,7% i investicija od 8,3% 2015. godine. Ovo uključuje i značajan realni rast investicija opće vlade od 10,4%, uz neznatan realni rast vladine potrošnje. Sličan rast tražnje se očekuje i u 2016. godini, kada bi se finalna potrošnja trebala povećavati realnom stopom od 1,8%, a investicije 7,4%. U isto vrijeme se očekuje značajan realni rast izvoza od 6,8% 2015. godine, nakon čega slijedi usporavanje na stopu od 6% 2016. godine kao posljedica baznog efekta iz ranijeg perioda. S druge strane, visok realni rast uvoza od 8,2% u 2014. godini, koji je u velikoj mjeri bio posljedica povećane uvozne zavisnosti (obzirom da je značajan dio domaćih proizvodnih kapaciteta bio barem privremeno onesposobljen) bi trebao biti umanjen u narednom periodu. Otuda je projektiran znatno niži uvozni rast od 5,7% u 2015, odnosno 4% 2016. godine. Time je obzirom na relativno stabilan rast domaće tražnje pojačan ukupan ekonomski rast u ovom periodu.

Rast 2017 - 2018. godina

U periodu 2017 - 2018. godine se očekuje daljnje postepeno jačanje ekonomskog rasta u BiH i to prvenstveno kao posljedica sve povoljnijeg eksternog okruženja. Tako je za 2017. godinu projektiran rast od 3,6%, nakon čega slijedi daljnje ubrzavanje na 4,4% 2018. godine. Slično kao i u prethodnih par godina, očekuje se da bi ovo ubrzavanje rasta trebalo biti prvenstveno nošeno domaćom tražnjom, uz zanemarljiv utjecaj bilansa vanjske trgovine.

Rizici

Glavni rizici za ostvarenje ovih projekcija su vezani za (ne)ostvarivanje pretpostavki iz vanjskog sektora u vezi s ekonomskim rastom u okruženju, kretanjem svjetskih cijena, vremenskim prilikama i slično.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

Pregled industrijske proizvodnje u BiH tokom 2014. godine

U prethodnih nekoliko godina kretanje industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini određeno je uzajamnim djelovanjem niza unutrašnjih i vanjskih faktora. Promjene domaće tražnje bile su manje značajne i odražavale su se ponajviše kroz energetske sektor, rudarstvo i veoma mali dio prerađivačke industrije, dok su dešavanja na izvoznim tržištima imala primarnu ulogu i praktično u potpunosti određivale kretanje industrijske proizvodnje u BiH. Prema preliminarnim podacima BHAS-a za 2014. godinu, Bosna i Hercegovina je zabilježila stagnaciju fizičkog obima industrijske proizvodnje.¹ Stagnacija industrijske proizvodnje u BiH posljedica je izrazito teških uvjeta poslovanja tokom cijele godine. Naime, uz mnoštvo akumuliranih problema industrijska proizvodnja u BiH tokom 2014. godine bila je izložena nezapamćenoj prirodnoj katastrofi i poplavama tokom maja mjeseca, što je u velikoj mjeri odredilo nivo proizvodnje na kraju godine. Pored domaćih izazova, bh. industrija tokom 2014. godine bila je izložena dosta stagnantnoj poslovnoj aktivnosti u neposrednom međunarodnom ekonomskom okruženju koju su karakterizirale slaba izvozna tražnja i pad svjetskih cijena roba.² Hronološki gledano, nakon ohrabrujućeg rasta industrijske proizvodnje koji je u prvom kvartalu 2014. godine iznosio 4,5%, već tokom drugog kvartala, usljed majskih poplava, došlo je do naglog pada proizvodnje koja se uprkos određenim pozitivnim pomacima u drugom polugodištu nije uspjela značajnije oparaviti do kraja godine. Posmatrano po sektorima pozitivan doprinos industrijskoj proizvodnji ostvaren je samo u domenu prerađivačke industrije koja je uprkos velikim izazovima tokom 2014. godine zabilježila godišnji rast proizvodnje od 3,8% u odnosu na prethodnu godinu. Potrebno je također istaknuti da je ovo povećanje proizvodnje tokom 2014. godine predstavljalo i glavni razlog povećanja ukupnog bh. izvoza roba na kraju godine. S druge strane, sektor za proizvodnju električne energije usljed visoke osnovice iz prethodne godine i niskog nivoa proizvodnje u hidroelektranama tokom 2014. godine zabilježio je godišnji pad proizvodnje od oko 10% i na taj način onemogućio rast industrijske proizvodnje u BiH. Sektor rudarstva, koji uključuje rudnike uglja, metala te ostalih ruda i čini oko 13% ukupne industrijske proizvodnje u BiH, tokom 2014. godine zabilježio je smanjenje proizvodnje od oko 2% i imao je negativan uticaj na ukupnu industrijsku proizvodnju u BiH. Ako se industrijska proizvodnja u BiH posmatra po entitetima, evidentno je da je situacija bila prilično ujednačena, bez značajnijeg rasta proizvodnje.

Pretpostavke industrijske proizvodnje za 2015. godinu

Posljednje raspoložive projekcije DG ECFIN-a za 2015. godinu nagovještavaju djelomično poboljšanje ekonomskih aktivnosti i blago jačanje ekonomskog rasta u zemljama EU od 1,7% u odnosu na prethodnu godinu.³ Određeni kratkoročni indikatori ukazuju da je poslovna aktivnost u EU na nešto višem nivou u odnosu na prethodnu godinu, pa je tako industrijska proizvodnja u EU u odnosu na januar prethodne godine povećana za 1,5%.⁴ Ovo potvrđuje i Markit „PMI- Purchasing Managers Composite Output Index“, koji je u martu 2015. godine dostigao vrijednost od 54,1, što je najviši nivo u posljednje 4 godine.⁵ Sva ova dešavanja u međunarodnom ekonomskom okruženju trebala bi imati pozitivne implikacije na region, a u konačnici i na Bosnu i Hercegovinu. Shodno tome, tokom 2015. godine očekuje se postepeni oporavak industrijske proizvodnje u BiH. BiH bi tokom 2015. godine trebala u velikoj mjeri sanirati štete nastale poplavama tako da bi i ukupni poslovni ambijent trebao biti dosta povoljniji u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, industrijska proizvodnja u BiH koja je u velikoj mjeri izvozno orijentirana trebala bi biti potpomognuta pozitivnim dešavanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju posebno se to odnosi na trgovinske partnere iz EU. Oporavak ekonomija zemalja EU pozitivno će se odraziti na proizvodne procese kako u širem regionu tako i u Bosni i Hercegovini. Povećani nivo izvozne tražnje rezultirat će

¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, saopćenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za decembar 2014. godine“, 26.1.2015. godine.

² European Commission, Directorate – General for Enterprise and Industry „Industrial Policy Indicators and Analysis“, n.10/ 2014

³ European Commission, Directorate – General for Economic and Financial Affairs „European Economic Forecast“, 2015

⁴ Eurostat, „Euroindicators-industrial production“ 12. March 2015.

⁵ Markit News Release - Markit Flash Eurozone PMI, 24. March 2015.

poboljšanjem proizvodnje u svim sektorima industrijske proizvodnje u BiH, gdje se prema projekcijama DEP-a, očekuje godišnji rast proizvodnje od oko 4,8%.⁶ Industrijske grane koje imaju visoko učešće u strukturi prerađivačke industrije u BiH i uglavnom su izvozno orijentirane (metalna industrija, mašinska i autoindustrija, drvna industrija i proizvodnja namještaja te hemijska industrija) trebale bi dodatno iskoristiti svoj izvozni potencijal tokom 2015. godine. S druge strane, proces rekonstrukcije poplavljenih područja i nastavak investicionog ciklusa u infrastrukturu tokom 2015. godine trebao bi rezultirati osjetnijim povećanjem proizvodnje u onim industrijskim granama koje su determinirane domaćom tražnjom (proizvodnja građevinskog materijala i metalnih proizvoda).

Tokom 2015. godine očekuje se da bi energetska sektor koji ima veoma važnu ulogu u ukupnoj industrijskoj proizvodnji i uključuje rudnike, sektor za proizvodnju električne energije te proizvodnju derivata nafte trebao ostvariti povećanje proizvodnje od preko 5%, što će dodatno poboljšati nivo ukupne industrijske proizvodnje u BiH.

Pretpostavke industrijske proizvodnje za period 2016 - 2018. godine

Obzirom da se potpuni oporavak većine industrija u EU očekuje u periodu 2016 - 2018. godina, izvjesno je očekivati da će ova dešavanja omogućiti i potpuni oporavak industrijske proizvodnje u BiH. U ovom periodu očekuje se potpuna konsolidacija tržišta EU, oporavak privatne potrošnje, prevazilaženje problema oko finansiranja poduzeća i intenziviranje vanjskotrgovinske razmjene između zemalja EU. Pozitivan doprinos industrijskoj proizvodnji u EU treba očekivati i od mjera koje su sadržane u dokumentu EC-a „*Communication for a European Industrial Renaissance*“, a tiču se jačanja industrijske baze i konkurentnosti u zemljama EU.⁷ Ova pozitivna dešavanja u neposrednom okruženju trebala bi rezultirati povećanjem iskorištenosti industrijskih kapaciteta u BiH.

Očekuje se da će ovo povećanje kapaciteta rezultirati povećanjem broja zaposlenih i u suštini povećanjem proizvodnje u prerađivačkoj industriji BiH na nivo predkriznog perioda, kada je BiH ostvarivala rekordne stope rasta u regionu.

Planirana investiciona ulaganja u infrastrukturu i energetiku također bi trebala značajno doprinijeti jačanju kako građevinskog sektora u BiH tako i onih grana prerađivačke industrije koje su usko vezane uz građevinarstvo. Također se očekuje da energetska sektor koji je u prethodnom periodu bio jedan od nosilaca industrijske proizvodnje nastavi pozitivan trend rasta proizvodnje i dodatno osnaži industrijsku proizvodnju u BiH navedenom periodu.⁸

Značajan doprinos poboljšanju industrijske proizvodnje u BiH i jačanju njene konkurentne pozicije trebale bi dati i konkretne mjere entitetskih vlada koje su sadržane u sektorskim strateškim dokumentima.⁹ Prema projekcijama DEP-a, ovo bi trebalo rezultirati godišnjim povećanjem bh. industrijske proizvodnje od oko 6% u odnosu na prethodnu godinu.

⁶ Projekcija DEP-a, mart 2015. godine.

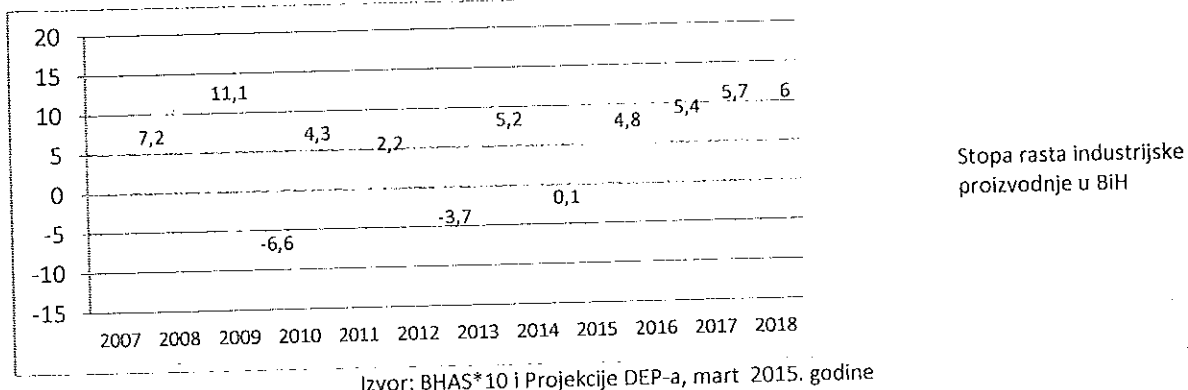
⁷ European Commission, "Communication from the EC to The European Parliament, The Council and The European and Social Committee of the Regions, "For a European Industrial Renaissance", Bruxelles, February 2014.

⁸ U periodu 2016-2018. godina planirano je puštanje u pogon novih proizvodnih kapaciteta u sektoru za proizvodnju električne energije.

⁹ Za pregled planiranih mjera pogledati:

- Federacija Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, Prečišćeni tekst akcionog plana za realizaciju projekata, "Razvoj industrijske politike u FBiH 2011-2015", Mostar, decembar 2013.god
- Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva RS, "Sektorska strategija razvoja industrije RS", Banja Luka 2009. god.

Slika 1.1: Rast industrijske proizvodnje u BiH za period 2007 - 2018. godina

Rizici

Potencijalni rizik za navedenu situaciju predstavlja neizvjesnost i još uvijek nedovoljno siguran ekonomski oporavak u užem i širem međunarodnom ekonomskom okruženju. Visok nivo integracije sa zemljama EU i regiona kroz trgovinske i finansijske tokove praktično određuje kretanje industrijske proizvodnje u BiH. Eventualno pogoršanje situacije na tržištu EU posebno u slučaju zemalja koje su glavni trgovinski partneri BiH predstavlja najveći rizik po oporavak industrijske proizvodnje u BiH.

TRŽIŠTE RADA

Tržište rada u 2014. godini

Na tržištu rada u BiH su tokom 2014. godine registrirane naznake postepenog oporavka. Prosječan broj zaposlenih lica u BiH u 2014. godini je uvećan za 1,7% g/g i iznosio je 701,6¹¹ hiljada. Intenzitet rasta broja zaposlenih je bio brži u poređenju s 2013. godinom, a prosječan broj nezaposlenih lica je po prvi put od 2009. godine smanjen (0,5% g/g). Administrativna stopa nezaposlenosti u BiH u 2014. godini je smanjena za 0,6 p.p. i iznosi 43,9% (anketna stopa je 27,5%). Najveći rast broja zaposlenih je bio u području prerađivačke industrije i djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane. Prosječna neto plaća u 2014. godini je iznosila 830 KM i nominalno je veća za 0,4% g/g. Pri tome realni rast plaća je bio nešto veći zahvaljujući deflaciji. Primanja penzionera su uvećana u oba bh. entiteta. Prosječna penzija u BiH je u 2014. godini je iznosila 353¹² KM i nominalno je veća za 4,9% u odnosu na 2013.

Tržište rada – projekcije 2015 - 2018. godina

Smanjenje broja nezaposlenih u BiH u januaru 2015. godine (uz porast broja zaposlenih) ukazuje na nastavak procesa oporavka tržišta rada u 2015. godini.¹³ Na tržištu rada EU se također očekuje umjereno smanjenje stope nezaposlenosti i povećanje broja zaposlenih u EU, uz brži ekonomski rast u odnosu na 2014. godinu.¹⁴ Kao i prethodnih godina, oporavak tržišta rada bi trebao biti determiniran obimom investicija, vanjske trgovine i uopće poslovnim ambijentom. Uz pretpostavljeni ekonomski rast¹⁵ u BiH se u 2015. godini očekuje postepeno smanjenje stope nezaposlenosti. Broj zaposlenih u BiH bi trebao biti veći u

¹⁰ U grafikonu prikazani su zvanični podaci BHAS-a koje DEP koristi u izradi svojih analiza na temelj potpisanog protokola o međusobnoj razmjeni podataka. Napomena: Agencija za statistiku BiH u maju 2014. godina izvršila je preračunavanje i reviziju historijskih podataka pa je tako došlo i promjena godišnjih stopa rasta industrijske proizvodnje u BiH.

¹¹ Privremeni podatak. Izvor: BHAS.

¹² Prosječna penzija u BiH je izračunata na osnovu entitetskih nivoa penzija ponderisanih odnosom ukupnog broja penzionera u svakom od bh. entiteta.

¹³ U januaru 2015. broj nezaposlenih je smanjen 1,1% g/g, a broj zaposlenih u BiH je povećan za 2,1% g/g.

¹⁴ Izvor: EK, European Economic Forecast, Winter 2015.

¹⁵ DEP projekcije.

odnosu na 2014. godinu, a intenzitet rasta će biti pretežno determiniran zapošljavanjem u privatnom sektoru (zbog budžetskih ograničenja u javnoj administraciji). U domenu neto plaća se očekuju umjeren rast u odnosu na 2014. godinu, odnosno nivo prosječne neto plaće u BiH bi trebao biti pretežno određen obimom poslovne aktivnosti i plaćama u privatnom sektoru¹⁶. Prosječna plaća i broj zaposlenih u BiH bi u 2015. godini mogli biti veći za 0,5% i 1,7% g/g respektivno.

U 2016. godini, uz pretpostavljeni ekonomski rast, očekuje se nastavak pozitivnih dešavanja na bh. tržištu rada. Prema posljednjim predviđanjima Evropske komisije, u EU se očekuje smanjenje stope nezaposlenosti i povećanje broja zaposlenih, uz ekonomski rast podstaknut investicijama i trgovinom.¹⁷ Na taj način obim poslova bh. poduzeća bi mogao biti veći (uz povećan nivo potražnje), i uopće poslovna klima bi trebala biti povoljnija. Sve navedeno bi trebalo stvoriti uvjete za povećanje neto plaća i broja zaposlenih. Pretpostavlja se da bi prosječna neto plaća mogla biti veća za 1,5%, a broj zaposlenih za 1,8% g/g.

U 2017. i 2018. godini se očekuje nastavak pozitivnih dešavanja na tržišta rada. Uvećanje obima investicija, trgovine i industrijske proizvodnje bi trebalo imati pozitivan utjecaj na kreiranje novih radnih mjesta i uvećanje prosječnih neto plaća. Broj zaposlenih lica u privatnom sektoru bi se nastavio uvećavati po bržoj stopi u odnosu na javni sektor. Na osnovu pomenutog očekuje se da ukupan broj zaposlenih u BiH u 2017. godini bude uvećan oko 2%, odnosno 2,1% u 2018. godini. Rast obima poslova bh. poduzeća bi se također pozitivno odrazio na zarade zaposlenih. Pretpostavlja se da bi prosječna neto plaća u BiH mogla biti veća za 1,9% u 2017. godini, odnosno 2,1% u 2018. godini.

Tabela 1.2: Odabrani indikatori na tržištu rada BiH

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj zaposlenih u EU (g/g)	0,9%	0,7%	0,9%	n/a	n/a
Stopa nezaposlenosti u EU	10,2%	9,8%	9,3%	n/a	n/a
Stope rasta broja zaposlenih lica u BiH (g/g)	1,7%	1,7%	1,8%	2,0%	2,1%
Stope rasta prosječne neto plate u BiH (nom. g/g)	0,4%	0,5%	1,5%	1,9%	2,1%

Izvor: Za EU, European Economic Forecast, zima 2015. Za BiH, BHAS, DEP projekcije 2015-2018. godina

Rizici

Osnovni rizici za ostvarenje projekcija na tržištu rada su prvenstveno nivo tražnje, investicija i obim trgovine ne samo u BiH nego i u EU. Nezadovoljavajući poslovni ambijent bi mogao utjecati na ukupan ekonomski rast i usporiti pozitivna dešavanja na tržištu rada, odnosno povećanje broja zaposlenih i neto plaća.

CIJENE

Cijene u 2014. godini

U BiH je u 2014. godini zabilježena deflacija od 0,9% g/g. Smanjenje općeg nivoa cijena je većinski determinirano eksternim faktorima poput svjetskih cijena nafte i hrane, dok su domaći faktori imali nešto manji utjecaj. Cijene u BiH u 2014. godini su najviše smanjene u odjeljcima hrane i bezalkoholnih pića, odjeće i obuće i prijevoza. U odjeljku hrane i bezalkoholnih pića cijene su smanjene za 2,7% g/g. Pod utjecajem svjetskih cijena nafte došlo je do smanjenja cijena u odjeljku prijevoza od 1% g/g. U okviru stanovanja, vodosnabdijevanja, el. energije, plina i drugih energenata zabilježena je deflacija od 0,3% g/g. Cijene električne energije se nisu značajno mijenjale (izuzev sezonskih izmjena), a cijene plina su niže za 5,3% g/g, što je posljedica smanjenje cijena u K4 2013. godine. Jedini odjeljak sa značajnim rastom cijena je alkohol i duhan (6,9% g/g), zbog povećanje akciza na cigarete i duhan u 2014. godini.

¹⁶ Privatni sektor u analizi obuhvata sva područja djelatnosti izuzev javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

¹⁷ Izvor: EK, European Economic Forecast, Winter 2015.

Cijene – projekcije 2015 - 2018. godina

Zbog utjecaja svjetskih cijena energenata i hrane na bh. cijene, prilikom izrade projekcija za posmatrane godine, uzete su u obzir pretpostavke o kretanju cijena navedenih proizvoda (eksterni faktori). Također su uzeti u obzir domaći faktori koji bi mogli doprinijeti promjeni cijena (akcize, cijene komunalija i sl.). Prema projekcijama Evropske komisije¹⁸, cijene nafte na svjetskom tržištu bi trebale biti nešto niže u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu. Slično je sa cijenama hrane i plina koje bi također trebale biti niže u posmatranoj godini.¹⁹ U skladu s navedenim, EK za 2014. godinu predviđa da bi inflacija u EU trebala iznositi 0,2%. U BiH se također ne očekuje značajan rast općeg nivoa cijena uzimajući u obzir promjene cijena energenata i hrane na svjetskom tržištu. Od domaćih faktora koji doprinose promjeni cijena uzeto je u obzir novo uvećanje akciza²⁰ na cigarete i duhan, što je nastavak procesa usklađivanja akciza s evropskom regulativom. Također je uzeto u obzir poskupljenje električne energije.²¹ U periodu izrade projekcija nije bilo najave promjene cijena ostalih komunalija. Na osnovu navedenog, u BiH u 2015. godini se očekuje skroman rast cijena od 0,2% g/g.

U 2016. godini, prema projekcijama²² EK i Svjetske banke, očekuje se stabilizacija cijena energenata i hrane na svjetskom tržištu. Cijene nafte i plina nakon smanjenja u 2015. godini bi trebale postepeno da rastu.²³ Slično je i s cijenama hrane koje bi se trebale skromno uvećati. Navedene promjene bi utjecale na nivo inflacije u EU koja bi mogla biti veća u odnosu na prethodnu godinu (tabela ispod). U BiH se također očekuje rast cijena u 2016. godini zbog navedenih promjena. Prilikom izrade projekcija uzet je u obzir i nastavak usklađivanja akciza na cigarete i duhan s regulativom EU, pa se u BiH u 2016. godini očekuje inflacija od 1%. Imajući u vidu da se prema projekcijama Svjetske banke u 2017. i 2018. godini očekuje stabilan i umjeren rast cijena hrane, nafte i plina pretpostavlja se da bi inflacija u BiH mogla iznositi između 1,3% i 1,5%.

Tabela 1.3: Pretpostavke o kretanju svjetskih cijena nafte, plina, hrane i inflacije u BiH i EU

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Sirova nafta (Brent, \$)	99,7	53,0	61,5	n/a	n/a
Indeks hrane (stopa rasta g/g)	-3,7%	-5,7%	0,7%	n/a	n/a
CPI BiH	-0,9%	0,2%	1,0%	1,3%	1,5%
CPI EU	0,6%	0,2%	1,4%	n/a	n/a

Izvor: Za CPI EU, naftu i hranu, European Economic Forecast, zima 2015. godina
Za CPI BiH, BHAS i DEP projekcije 2015-2018. godina

Rizici

Osnovi rizici za ostvarenje projekcija cijena (naročito u 2015. godini) su podijeljeni u dvije grupe: eksterni i domaći. Eksterni rizici se odnose na značajna smanjenja cijena nafte i hrane na svjetskom tržištu koja bi doprinijela sporijem rastu općeg nivoa cijena, a u ekstremnom slučaju i nastavku deflacije. Domaći rizici su prvenstveno vezani za neplanirane promjene cijena komunalija.

¹⁸ Izvor: European Economic Forecast, zima 2015. godine.

¹⁹ Izvor za projekcije cijena plina, MMF, Price forecast, januar 2015. Za cijene hrane izvor projekcije EK.

²⁰ Povećanje akciza na cigarete i duhan u 2015. godini. Minimalna akciza za pakiranje cigareta od 20 komada iznosi 2 KM, a posebna akciza 1,05 KM za isto pakiranje. Akciza na duhan iznosi 80 KM po kilogramu. Izvor: Odluka o utvrđivanju posebne i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2015. godinu.

²¹ U FBiH je od 2015. godine uvećana cijena električne energije. Izvor: FERK.

²² European Economic Forecast, Winter, 2015 i Commodity Price Forecast, januar 2015. godine.

²³ Izvor: Svjetska banka i Evropska komisija.

MONETARNI SEKTOR

U 2014. godini ukupna novčana masa iznosila je 17,4 mlrd. KM, što je u odnosu na 2013. godinu povećanje od 7,8%. Svi depoziti koji ulaze u sastav novčane mase, kao i gotovina izvan banaka zabilježili su pozitivan rast g/g. Najveći doprinos rastu ukupne novčane mase dali su ostali i prenosivi depoziti u domaćoj valuti (2,4 p.b. i 2,2 p.b., respektivno), a zatim slijede gotovina izvan banaka (1,7 p.b.), ostali depoziti u stranoj valuti (0,8 p.b.) te prenosivi depoziti u stranoj valuti (0,7 p.b.)²⁴. U tabeli ispod dat je detaljan pregled kretanja monetarnih agregata.

Tabela 1.4: Kretanje monetarnih agregata u BiH (u mil. KM na kraju perioda)

Godina	Gotovina izvan banaka	Prenosivi depoziti u domaćoj valuti	M1	Ostali depoziti u domaćoj valuti	Prenosivi depoziti u stranoj valuti	Ostali depoziti u stranoj valuti	QM	M2
	1	2	3=1+2	4	5	6	7=4+5+6	8=3+7
I-XII 2013.	2.542	4.153	6.696	3.006	1.189	5.203	9.399	16.094
I-XII 2014.	2.812	4.510	7.322	3.397	1.305	5.326	10.029	17.351
Stopa rasta g/g								
I-XII 2013.	5,3%	11,4%	9,0%	12,5%	12,9%	3,2%	7,2%	7,9%
I-XII 2014.	10,6%	8,6%	9,4%	13,0%	9,8%	2,4%	6,7%	7,8%

Izvor: Centralna banka BiH

Iako se u 2014. godini očekivalo usporavanje rasta depozita zbog poplava u maju i avgustu, a i zbog minornih pozitivnih kretanja na tržištu rada, ukupni depoziti ostvarili su brži rast u odnosu na 2013. godinu za 1,6 p.b.²⁵. Kako je rast je prvenstveno bio generiran od strane sektora stanovništva, može se očekivati da će i u narednom periodu ponašanje ovog sektora imati najznačajniji utjecaj na kretanje ukupnih depozita i novčane mase.

U periodu 2015 - 2018. godina očekuje se nastavak ekonomskog rasta u BiH, pa samim tim i pozitivan učinak na razvoj monetarnog sektora, odnosno očekuje se nastavak rasta depozita (koji ulaze u sastav M2), kao i gotovine izvan banaka. Stopa rasta M2 mogla bi se kretati od 4% - 6% g/g.

Devizne rezerve

Devizne rezerve na kraju 2014. godine iznosile su 7,8 mlrd. KM, što je u odnosu na kraj 2013. godine povećanje od 10,7%. Iako je rast izvoza bio znatno usporeniji u odnosu na rast uvoza u 2014. godini, novi prilivi kao što su tranše po standby aranžmanu s MMF u drugoj polovini godine, dodatna vanjska zaduživanja, te novi prilivi u vidu doznaka iz inozemstva i sl. doveli su do bržeg rasta deviznih rezervi u 2014. godini u odnosu na godinu ranije.

Iako ekonomski rast i razvoj zavisi i od mnogih faktora unutar zemlje, na malu otvorenu ekonomiju kao što je BiH, razvoj vanjskotrgovinskih partnera ima jednako velik utjecaj. A najveći vanjskotrgovinski partner jeste EU. Prema predviđanjima MMF-a i Evropske komisije²⁶, pred eurozonom i EU jeste pozitivan, ali skroman ekonomski rast. Od kretanja vanjskotrgovinske razmjene BiH, novih zaduživanja javnog sektora i otplate javnog vanjskog duga, kao i priliva u vidu kompenzacije zaposlenih, doznaka i sl. zavisit će i kretanje deviznih rezervi, ali se može očekivati da rast ipak uspori u odnosu na 2014. godinu.

²⁴ U prenosive depozite ulaze depoziti po viđenju i sl., dok u ostale depozite ulaze štedni, oročeni depoziti i sl.

²⁵ U 2014. godini 83,8% ukupne novčane mase činili su depoziti, a 16,2% gotovina izvan banaka.

²⁶ Izvor: European Commission, „European Economic Forecast – Winter 2015“, February 2015, str. 150, 160; International Monetary Fund, „World Economic Outlook Update“, January 2015.

Rizici

Prethodno navedena kretanja mogu se očekivati samo ako ne dođe do značajnih poremećaja izvana u smislu ekonomskih poremećaja glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH, a koje bi utjecale na loše performance u vanjskotrgovinskom sektoru, slabljenje industrijske proizvodnje, investicija i krajnje potrošnje.

PROCJENA RASTA BANKARSKIH KREDITA I DEPOZITA

U 2014. godini bankarski sektor poslovao je s pozitivnim finansijskim rezultatom u iznosu od 177,6 mil. KM²⁷. Iako je zabilježeno manje smanjenje ukupnih prihoda (-0,7% g/g), značajno smanjenje ukupnih rashoda (13,8% g/g) dovelo je do pozitivnog poslovnog rezultata na nivou ukupnog bankarskog sektora. Kreditna aktivnost i dalje je skromna, pa tako ukupni krediti bilježe rast od 2,8%, što je slično rastu iz 2013. godine. S druge strane, ukupni depoziti bilježe veći rast u odnosu na godinu ranije (8,5% g/g) zahvaljujući rastu depozita sektora stanovništva, a i depozita opće vlade.

Prema procjeni DEP-a, u 2015. godini očekuje se nastavak ekonomskog oporavka bh. ekonomije (rast vanjskotrgovinske razmjene, krajnje potrošnje i investicija). Može se očekivati postepeno smanjenje broja nezaposlenih osoba praćeno rastom broja zaposlenih osoba i umjeren rast neto plaća (u nominalnom smislu). Kako se ne očekuje značajan pomak kod neto plaća, pritisak na dohodak građana bi mogao biti prisutan i u 2015. godini. Međutim, na raspoloživ dohodak građana velik utjecaj imaju i tekući prilivi iz inozemstva, koji uveliko pomažu jednom dijelu stanovništva, a za koje se ne očekuje da će imati negativan trend kretanja u narednom periodu. Kombinirano, navedeni faktori ne bi trebali dovesti do značajne promjene kretanja depozita stanovništva, pa tako niti ukupnih depozita²⁸ u odnosu na 2014. godinu.

S druge strane, u 2015. godini očekuje se manji rast krajnje potrošnje koja će dijelom biti finansirana bankarskim kreditima. Međutim, kretanje kredita bit će uslovljeno kako tražnjom s jedne strane, tako i ponudom s druge strane. Ponuda kredita uveliko će zavisiti o kretanju domaćih depozita, budući da postoji trend smanjenja inozemne pasive banaka unazad nekoliko godina, odnosno prisutan je trend smanjenja izloženosti inozemnih bankarskih grupacija u BiH²⁹. Također, ponuda će zavisiti i od kvaliteta kreditnog portfolija koji je u 2014. godini zabilježio poboljšanje. Jače kreditiranje bh. sektora će izostati i u 2015. godini, ali ipak bi trebalo biti veće u odnosu na 2014. godinu.

U periodu od 2016 - 2018. godina očekuje se nastavak rasta tražnje za bh. proizvodima od strane vanjskotrgovinskih partnera, kao i jačanje domaće tražnje, a što će imati pozitivan učinak na vanjskotrgovinsku razmjenu BiH. U ovom razdoblju također se očekuje i rast industrijske proizvodnje i investicija, kao i daljnja stabilizacija tržišta rada. Ovakva kretanja trebala bi se pozitivno odraziti i na aktivnosti bankarskog sektora. Rast kredita mogao bi se kretati između 5% - 6%. Slične godišnje stope rasta mogu se zadržati i na strani depozita (6% - 8%).

Rizici

Prethodno navedena kretanja mogu se očekivati samo ako ne dođe do značajnih poremećaja izvana u smislu ekonomskih poremećaja glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH, a koje bi utjecale na loše performance u vanjskotrgovinskom sektoru, slabljenje industrijske proizvodnje, investicija i krajnje potrošnje. Ovakva negativna kretanja odrazila bi se na bh. bankarski sektor u vidu daljnjeg povećanja nenaplative aktive, odnosno kredita, pada tražnje za novim kreditima, povećanja kamatnih stopa na kredite, a u ekstremnom slučaju i odliva domaćih depozita.

²⁷ Ukupan finansijski rezultat, ukupni prihodi i rashodi i ostali podaci iz izvještaja o dobitku i gubitku su nekonsolidirani podaci. Izvor: entitetske agencije za bankarstvo.

²⁸ Depoziti stanovništva imaju najveće učešće u ukupnim depozitima, pa tako i najveći utjecaj.

²⁹ Izvor: CBBiH, podaci o inozemnoj aktivni i pasivi komercijalnih banaka u BiH.

PLATNI BILANS

Prema dostupnim podacima za 2014. godinu, deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio je 2,064 milijardi KM, što predstavlja povećanje za 36,8% u odnosu na prethodnu 2013. godinu. Navedeno povećanje deficita tekućeg računa je bilo uzrokovano porastom uvoza roba i usluga u posmatranom periodu za 7,2% i povećanjem izvoza za 2,9%.

Pretpostavke za platni bilans 2015 - 2018. godina

Na bazi projekcija DEP-a obim vanjskotrgovinske razmjene u periodu 2015 - 2018. godina bi se povećao, uz značajne stope nominalnog rasta uvoza (4,5-6,2%) i izvoza (7,6-8%), što bi imalo utjecaj na produbljivanje deficita na tekućem računu BiH. U periodu 2015 - 2017. godina deficit tekućeg računa tako bi bilježio skromniji rast (2,8-4,3%) u odnosu na 2014. godinu, a već od 2018. godine došlo bi do povećanja rasta deficita tekućeg računa za oko 9,5%. Očekuje se da bi finansiranje deficita tekućeg računa bilo u velikoj mjeri omogućeno prilivima finansijskih sredstva iz inozemstva (kroz socijalne beneficije i doznake građana iz inozemstva, direktne strane investicije i stavke - ostalih investicija).

Tabela 1.5: Projekcije kretanja deficita tekućeg računa BiH za period 2014-2018. godina

Izraženo u millionima KM	2014	2015	2016	2017	2018
TEKUĆI RAČUN	-2.064	-2.121	-2.213	-2.278	-2.495
1. UVOZ	15.532	16.491	17.242	18.020	18.964
2. IZVOZ	9.256	10.008	10.799	11.677	12.628
3. TEKUĆI TRANSFERI	4.212	4.362	4.230	4.065	3.840
4. KAPITALNI RAČUN	516	531	542	558	575
U procentima (%) BDP-a	2014	2015	2016	2017	2018
TEKUĆI RAČUN	-7,4	-7,5	-7,6	-7,6	-8
1. UVOZ	53	54,5	54,5	53,9	53,4
2. IZVOZ	30,7	32,0	33,0	33,7	34,2
3. TEKUĆI TRANSFERI	14,9	15,0	13,9	12,6	11,2

Izvor: Projekcije DEP-a

VANJSKA TRGOVINA

Dešavanja u 2014. godini

Vremenske nepogode i poplave koje su tokom maja 2014. godine zahvatile BiH s jedne strane, te skroman ekonomski rast glavnih trgovinskih partnera (slaba izvozna tražnja) i nizak nivo svjetskih cijena roba s druge strane u velikoj mjeri odredili su nivo i kretanje vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Uprkos ovim izazovima, BiH je tokom 2014. godine ostvarila povećanje ukupne robne razmjene sa svijetom u odnosu na prethodnu godinu. Ovo povećanje robne razmjene tokom 2014. godine posljedica istovremenog rasta izvoza i uvoza roba, s tim da je stopa rasta uvoza usljed rasta domaće tražnje bila dvostruko viša u odnosu na izvoz. U konačnici ovo je dovelo smanjenja pokrivenosti uvoza izvozom, povećanja deficita, a vanjskotrgovinska robna razmjena imala je negativan doprinos u ekonomskom rastu BiH tokom 2014. godine.

Tokom 2014. bh. izvoz bio je izložen velikim domaćim (majske poplave) i vanjskim (nepovoljno međunarodno okruženje) izazovima. Uprkos tome ostvaren je realni rast ukupnog izvoza roba i usluga od

3,8%. Potrebno je također istaknuti da su kretanja izvoza roba i izvoza usluga bila podjednaka, s ostvarenim stopama rasta od 3,9% odnosno 3,8%.³⁰ Najveći doprinos rastu izvoza ostvaren je u kategoriji intermedijarnih proizvoda koji tradicionalno imaju najveću zastupljenost od oko 38% i samim tim imaju najveći utjecaj na kretanje bh. izvoza. U okviru ove kategorije klasificirane su tradicionalno izvozne industrije baznih metala, drvnih i hemijskih proizvoda. Iako kapitalni proizvodi u ukupnom bh. izvozu imaju učešće od oko 14%, tokom 2014. godine u ovoj kategoriji proizvoda ostvaren je značajan napredak u odnosu na prethodnu godinu. Ovo povećanje izvoza kapitalnih proizvoda tokom 2014. godine ostvareno je zahvaljujući dvocifrenim stopama rasta izvoza mašina i aparata te automobilskih komponenti u okviru koji najvažniju ulogu imaju dijelovi sjedala (auto presvlake). Pozitivan doprinos rastu bh. izvoza tokom 2014. godine ostvaren je i u kategorijama trajnih i netrajnih proizvoda za široku potrošnju u okviru kojih su najviše stope rasta ostvarene u proizvodnji obuće i namještaja. S druge strane, tokom 2014. godine najznačajnija smanjenja izvoza odnosno negativan doprinos rastu bh. izvoza ostvarena su u kategoriji aluminijskih, prehrambenih proizvoda te električne energije.

Tokom 2014. godine u Bosni i Hercegovini registriran je realni rast ukupnog uvoza roba i usluga od 8,2% u odnosu na prethodnu godinu. Jačanje domaće tražnje od 2,8% (rast finalne potrošnje i investicija) rezultiralo je realnim povećanjem uvoza roba od 8,2%, dok je uvoz usluga tokom 2014. godine ostvario nešto višu stopu rasta od 8,8%. Najveće povećanje bh. uvoza tokom 2014. godine ostvareno je u kategoriji kapitalnih proizvoda prije svega zbog povećanja ukupnih investicija. Pozitivan doprinos rastu bh. uvoza ostvaren je i u svim ostalim kategorijama uvoza osim energije. Smanjenje uvoza energenata u BiH okviru koje najznačajniji udio imaju sirova nafta i derivati nafte se posljedično je pada proizvodnje nafte i drastičnog pada cijene nafte na svjetskom tržištu u odnosu na prethodnu godinu.

Pretpostavke kretanja vanjske trgovine BiH za period 2015 - 2018. godine

Trenutno raspoloživi kratkoročni indikatori ukazuju na jačanje poslovne aktivnosti u zemljama EU, dok se prema projekcijama DG ECFIN-a iz februara za 2015. godine u zemljama eurozone očekuje ekonomski rast od 1,3% u odnosu na prethodnu godinu. Prema izvještaju DG ECFIN-a, nizak nivo cijena nafte, deprecijacija eura i kvantitativne olakšice - *Extended Asset Purchase Programme* od strane ECB-a te evropski investicioni plan - *EU Investment Plan* predstavljat će glavne mehanizme za povećanje ekonomske aktivnosti i inteziviranje vanjskotrgovinske razmjene kako unutar EU tako i s trećim zemljama.³¹ Očekuje se da bi ove mjere trebale imati pozitivne implikacije na vanjskotrgovinsku razmjenu u regionu. Ovo jačanje izvozne tražnje tokom 2015. godine trebalo bi rezultirati povećanjem vanjskotrgovinske robne razmjene u BiH. Očekuje se da bi osnažena izvozna tražnja trebala rezultirati povećanjem proizvodnje u prerađivačkoj industriji, što bi u konačnici rezultiralo povećanjem realnog rasta bh. izvoza roba i usluga od 6,8% u 2015. godine.³² Osim prerađivačke industrije tokom 2015. godine pozitivan doprinos rastu izvoza očekuje se i u sektoru za proizvodnju električne energije, gdje se usljed poboljšanja proizvodnje očekuje povećanje izvoza od oko 10%. S druge strane očekivani rast privatne potrošnje i investicija, te intenziviranje ekonomskih aktivnosti trebalo bi rezultirati realnim povećanjem uvoza roba i usluga od 5,7% u odnosu na prethodnu godinu. U konačnici ovo bi trebalo rezultirati blagim rastom vanjskotrgovinskog deficita od oko 4,2%, dok bi pokrivenost uvoza izvozom bila blago poboljšana na oko 58,8%.

Za period 2016 - 2018. godina predviđa se stabilizacija ekonomskih prilika i nešto sigurniji ekonomski rast, praćen rastom kako domaće tako i inozemne tražnje za robama. Navedeni rast bi trebao rezultirati povećanjem vanjskotrgovinske razmjene nešto višim stopama rasta izvoza roba u odnosu na uvoz. Nosilac bh. izvoza u ovom periodu bi trebale biti tradicionalno izvozne grane bh. prerađivačke industrije (bazni metali, drvoprerađivačka industrija i proizvodnja namještaja te proizvodnja auto komponenti). Imajući u vidu značaj sektora za proizvodnju električne energije u strukturi bh. izvoza, kao i planirano puštanje u pogon novih proizvodnih kapaciteta u okviru ovog sektora može se očekivati značajniji doprinos rastu ukupnog bh. izvoza. Očekivane stope realnog rasta izvoza roba i usluga u periodu 2016 - 2018. godine iznosile bi 6,0%; 5,4%; 4,7% respektivno. S druge strane, rast domaće tražnje praćen porastom zaposlenih i njihovih primanja, doveo bi do rasta uvoza roba. Stope realnog rasta uvoza roba i usluga u periodu 2016 - 2018. godine bi bile 4,0%; 3,5%; 3,2% respektivno. Tako se u posmatranom periodu usljed nešto

³⁰ Centralna banka Bosne i Hercegovine, podaci iz platnog bilansa za 4. kvartal 2014. godine.

³¹ European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, "European Economic Forecast", 2015

³² Projekcija DEP-a, mart 2015.

bržeg rasta izvoza i povećanja njegovog udjela u BDP-u u odnosu na uvoz može očekivati stabilizacija vanjskotrgovinskog deficita i nešto bolja pokrivenost uvoza izvozom na duži rok.

Rizici

Prethodno navedena kretanja mogu se očekivati ukoliko se ne desi neki od sljedećih događaja: turbulencija u funkcioniranju ekonomija glavnih trgovinskih partnera BiH, naglo povećanje izvoznih i uvoznih cijena glavnih robnih kategorija izvoza i uvoza, smanjenje industrijske proizvodnje, investicija, potrošnje, ali i novih elementarnih nepogoda, ili bilo čega drugog što bi utjecalo na pogoršanje vanjskotrgovinske razmjene.

STRANA DIREKTNJA ULAGANJA

Prema CBBiH, direktna strana ulaganja su nakon devet mjeseci 2014. godine iznosila 554,5 mil. KM (čime je već gotovo dostignut projektirani iznos od 600 miliona za 2014. godinu), što je više za 20% u odnosu na isti period prethodne godine. Kao najznačajnija investicija obuhvaćena ovom projekcijom je ulaganje od strane EFT grupe za izgradnju TE Stanari i proširenje postojećeg rudnika (preko 105 mil. KM u prvih 9 mjeseci). EFT grupa je potpisala koncesione ugovore za izgradnju TE Stanari i proširenje postojećeg rudnika (ugovor s gradnju s Dongfang Electric Corporation). U isto vrijeme izgradit će se i hidroelektrana HE Ulog (ugovor s kineskom kompanijom Sinohidro). Ukupna ulaganja u ove projekte će iznositi 1,2 milijarde KM do kraja 2017. godine. Postojećom dinamikom ulaganja EFT grupacija, osigurala bi u 2015. godini do 300 miliona KM. U toku godine nije bilo značajnijih SDU ulaganja iz procesa privatizacije.

Investicije u 2015. godini u iznosu 880–940 miliona KM. Gledajući pozitivni trend povećanja SDU iz prošle godine uz daljnje jačanje ekonomskog rasta u zemljama regiona ulaganja bi mogla biti i nešto veća ukoliko bi otpočela realizacija najavljenih energetske projekata u Termoelektrane-Toplane Zenica (ukupne vrijednosti 500 miliona KM) i TE Ugljevik 3 (ukupne vrijednosti od preko 1 milijardu KM). KTG Zenica je još u julu 2013. godine potpisala ugovor s kineskom kompanijom SEPCO III za izgradnju Termoelektrane-Toplane Zenica. SEPCO III bi trebao po sistemu ključ u ruke završiti TO-TE Zenica u roku od 29 mjeseci uz ukupno planirano ulaganje u projekt oko 500 miliona. U RS-u je planiran početak izgradnje TE Ugljevik 3 u ukupnom iznosu od oko 1,4 milijarde KM u periodu od 3-4 godine i poslovi bi se trebali izvoditi preko formiranog zajedničkog poduzeća Komsar enerđi RS u kome je vlasnik 90% Comsar Energy Ltd., a 10% Rudnik i Termoelektrana Ugljevik. Potpisan je ugovor za gradnju s kineskom China Power Engineering Consulting Group Corporation (CPECC), dok će, prema planu, kompletnim procesom izgradnje u tehnološkom i tehničkom smislu rukovoditi američka firma Black and Veatch. Do sada je u studije izvodljivosti, pripreme radove i dobijanje dozvola, uloženo oko 63 miliona KM mada su evidentna kašnjenja s početkom izgradnje glavnog objekta. Time bi ulaganja u elektroenergetski sektor ukupnom iznosu mogla dostići 690 miliona KM u 2015. godini. Prema usvojenom planu privatizacije za 2015. godinu, u Federaciji BiH planirana je prodaja dijela državnog kapitala u firmama (prema knjigovodstvenoj vrijednosti 770 mil KM). Prema dosadašnjem negativnom iskustvu, u neuspjelim prodajama ponuđenih firmi ne mogu se očekivati značajnija ulaganja SDU u od strane stranih ulagača.

Direktna strana ulaganja u 2016. godini bi bila od 980-1.080 miliona KM. Pored ulaganja u elektroenergetski sektor, značajnija strana sredstva bi mogla donijeti ulaganja u autoceste. U planu je izgradnja dijela autoceste na relaciji Doboj Jug-Žepče gdje bi se na bazi koncesije (po sistemu D-B, Design and build) mogla osigurati potrebna sredstva u ukupnom iznosu od oko 380 miliona eura, koja bi se sukcesivno u skladu sa izgradnjom dionica ceste uplaćivala u narednom periodu. Također je planirana izgradnja dijela autoceste Doboj - Vukosavlje gdje bi potrebna sredstva u iznosu od oko 350 miliona eura bila osigurana na principu javnog privatnog partnerstva. Time bi DSU na godišnjem nivou od ulaganja u ove dionice autocesta mogla iznositi od 100 do 200 miliona eura.

Direktna strana ulaganja u 2017. godini bi bila od 940 miliona–1.040 miliona KM. Pored nastavka ulaganja u elektroenergetske objekte i dionice autoputeva (u elektroenergetski sektor 440 miliona, a u autoceste

200 miliona KM) kao interesantan moguće izvodiv projekt pojavljuje se ulaganje u Tvornicu cementa Banovići ukupne vrijednosti oko 400 mil. KM. Studija izvodljivosti pokazuje minimalne troškove transporta ulaznih sirovina koje bi bile osigurane iz termoelektrane i rudnika kao nusprodukt procesa sagorijevanja uglja bogatog laporom potrebnim za proizvodnju cementa. Pored niskih troškova sirovinskih komponenti kao nusprodukata termoelektrane za proizvodnju cementa bio bi osiguran i visokokalorični ugalj iz rudnika kao uz već postojeću putnu i elektroenergetsku infrastrukturu. Ako bi se, prema planu, na vrijeme pronašao strateški partner izgradnja bi bila završena do kraja 2017. godine, tj. početkom 2018. godine.

Direktna strana ulaganja u 2018. godini bi bila od 910-1010 miliona KM. Ulaganja u elektroenergetski sektor su do 310 miliona KM uz nastavak ulaganja u izgradnju cesta. Potrebno je napomenuti da prilikom izrade projekcije nije uzeta u obzir realizacija projekta izgradnje elektroenergetskog sistema HES Gornja Drina (raskinut je ugovor o strateškom partnerstvu između Elektroprivrede RS i njemačke kompanije RWE-Innogy uz procijenjenu vrijednost projekta 460 mil. eura). Nije uzeto u obzir ni ulaganje u projekt HES Donja Drina. Do sada je potpisan sporazum Vlade RS i američke kompanije NGP za istraživanje i izradu studije izvodljivosti hidropotencijala donjeg sliva rijeke Drine (HES Donja Drina s hidroelektranama Kozluk, Drina 1, Drina 2 i Drina 3 ukupne instalirane snage 365 MW, čija bi ukupna vrijednosti investicije iznosila 1,3 milijarde eura). Također, postoji mogućnost početka projekta izgradnje TE Kakanj Blok 8.

Rizici

Prema postojećim procjenama, rizik bi se najviše odrazio na smanjena ulaganja u elektroenergetski sektor uz prestanak ulaganja u naftni sektor, te nezainteresiranost stranih ulagača pri provođenju procesa privatizacije preostalog držanog kapitala. Još uvijek je upitan pronalazak strateškog partnera i načini finansiranja u neodložnom procesu rekonstrukcije elektroenergetskog sistema FBiH za TO-TE Zenica TE Kakanj te strateških partnera za projekte HES Gornja Drina i HES Srednja Drina. Prema najnovijim podacima, dovedena je u pitanje gradnja TE Ugljevik 3 zbog (kako se navodi) previsoke cijene za ekspropijaciju zemljišta budućih kopova, ali i dubine na kojoj se nalaze rezerve uglja. Još nisu pronađeni partneri, odnosno koncesionar za izgradnju dionica autoputa na Koridoru 5c. Pored smanjenog interesovanja stranih partnera zbog nedostatka finansijskih sredstava (najčešće kreditnih) kao prepreka bi se mogla pojaviti i moguća smanjena potreba za električnom energijom u regionu uzrokovana smanjenom ekonomskom aktivnošću, odnosno uzrokovana niskom cijenom električne energije. Proces privatizacije u BiH može također je pod znakom pitanja, te se može očekivati da firme koja je prema planu privatizacije poput Bosnalijek d.d. Sarajevo, Energopetrol d.d. Sarajevo, Hidrogradnja d.d., Šipad export-import d.d. Sarajevo ne pronađu zainteresirane kupce. Smanjenje direktnog ulaganje bi se također manifestiralo i kroz smanjenje ulaganja i u ostale sektore u odnosu na dosadašnji prosjek.

2. PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA ZA PERIOD 2015-2018. GODINA

PROJEKCIJE PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA

Pretpostavke

Revidirane projekcije prihoda od indirektnih poreza za period od 2015. do 2018. godine bazirane su na sljedećim postavkama:

- prognozama makroekonomskih pokazatelja Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za pomenuti period, mart 2015;
- nastavku harmonizacije akciza na cigarete sa standardima EU i usklađivanju akciza na rezani duhan s rastom akciza na cigarete³³;
- efektima primjene Sporazuma³⁴ o slobodnoj trgovini između BiH i EFTA³⁵;
- tekućim trendovima u naplati prihoda od indirektnih poreza.

Politika akciza na duhan u periodu 2015 - 2018. godina podrazumijeva kontinuirano godišnje povećanje specifične akcize na cigarete u visini od 0,15 KM/paklici i usklađivanje specifične akcize na duhan za pušenje s rastom minimalne akcize na cigarete. Za potrebe izrade projekcija primijenjene su sljedeće stope specifične akcize na duhan za pušenje:

- 2015: akciza u visini od 80 KM/kg, u skladu s Odlukom Upravnog odbora UIO³⁶;
- 2016 - 2018: 80% minimalne akcize na cigarete izračunate prema metodologiji koja je propisana Zakonom, polazeći od pretpostavke prevladjivanja novog akciznog tereta u cijelosti na kupca.

Tekući trendovi naplate

Nakon snažnog rasta naplate prihoda u decembru 2014. godine, koja je u značajnoj mjeri utjecala na ostvarenje visokog suficita od 183 mil. KM i rasta od 3,7% u odnosu na 2013. godinu, početak 2015. godine obilježen je lošijim učinkom, uglavnom zbog pada naplate PDV-a. To je i bilo očekivano s obzirom na prijenos dijela povrata koji su se odnosili na uplate PDV-a po osnovu investicija i uvoza krajem prošle godine. Oporavak naplate prihoda zabilježen je već u februaru, mada je to bilo nedovoljno da bi se na nivou dva mjeseca ostvario pozitivan rast. Pozitivna kretanja su se nastavila i u martu 2015. u naplati svih glavnih vrsta prihoda od indirektnih poreza. Bruto naplata je povećana za 37,6 mil. KM, što predstavlja povećanje od 8,3% u odnosu na mart 2014. Prvi put nakon godinu dana kontinuiranog rasta isplate povrata indirektnih poreza su smanjene za 1,2%. Sve to je rezultiralo rastom neto naplate prihoda od 38,7 mil KM, odnosno 10,5%.

Zahvaljujući snažnom rastu naplate prihoda u martu kumulativna bruto naplata u prvom kvartalu je prešla u zonu pozitivnog rasta od 3,4%. Međutim, povećane isplate povrata od 5% u prvom kvartalu u odnosu na isti kvartal 2014. godine utjecale su na nešto niži rast neto naplate od 3,1%. Kvartalna kretanja ukupne naplate indirektnih poreza ukazuju na rast naplate prihoda od indirektnih poreza u prvom kvartalu, što ujedno predstavlja nastavak pozitivnih trendova iz drugog polugodišta 2014. godine (slika 2.1).

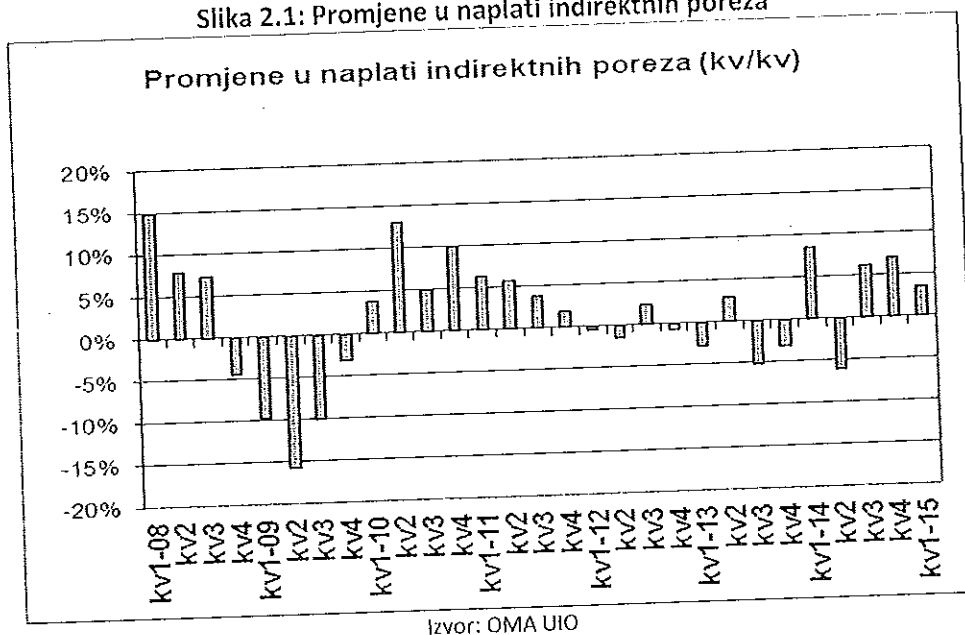
³³ izmjene Zakona o akcizama, u primjeni od 1.8.2014. („Službeni glasnik BiH“ br. 49/14)

³⁴ „Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori“ br. 18/14.

³⁵ Članice EFTA su: Švicarska, Island, Norveška i Lihtenštajn.

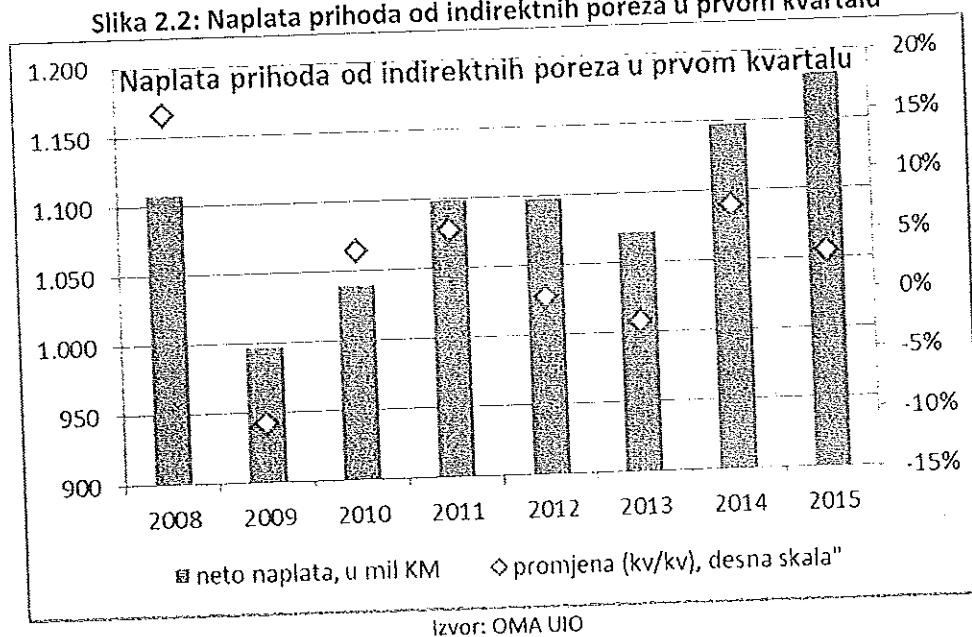
³⁶ Odluka od 26.9.2015. („Službeni glasnik BiH“ br. 80/14).

Slika 2.1: Promjene u naplati indirektnih poreza

Poređenje naplate prihoda od indirektnih poreza u prvom kvartalu 2015. u odnosu na prvi kvartal prethodne godine ukazuje na zaključak da je naplata prihoda od indirektnih poreza u nominalnom iznosu bila najuspješnija od uspostavljanja UIO (slika 2.2).

Slika 2.2: Naplata prihoda od indirektnih poreza u prvom kvartalu

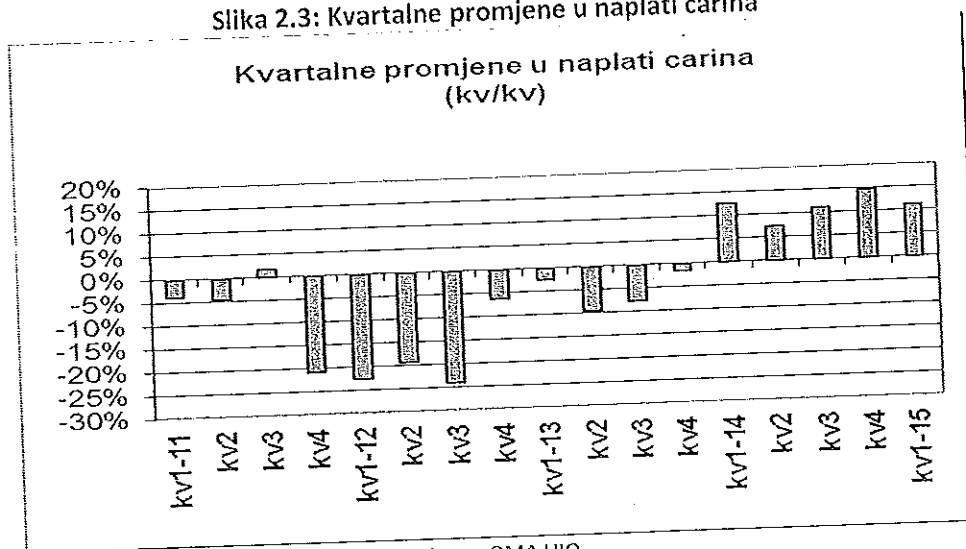
U martu 2015. je zabilježen snažan rast kod svih glavnih grupa prihoda, što se, zajedno s pozitivnim kretanjima u februaru, odrazilo i na kumulativnu naplatu. Posmatrano po vrstama prihoda najveći rast u prvom kvartalu 2015. godine je zabilježen kod akciza i cestarine, ukupno 31,1 mil. KM, te kod prihoda od carina 5,8 mil. KM, dok je kod PDV-a zabilježen pad prihoda od 22,3 mil. KM³⁷.

³⁷ Prema preliminarom izvještaju, evidentirano je i 23,7 mil KM prihoda koji se nisu mogli uskladiti s prijavama i deklaracijama, pa prema tome, ni svrstati u određene vrste prihoda.

Carine

Pozitivna kretanja kod naplate prihoda od carina su obilježila cijelu fiskalnu 2014. godinu. Razlog za to je bio snažan rast uvoza iz Kine³⁸, uglavnom za potrebe TE Stanari. Prvi kvartal 2015. godine je donio nastavak pozitivnih trendova iz prošle godine. Minimalan rast prihoda od carina u tom periodu kretao se oko 8,4%, a maksimalan od 13,8% je zabilježen u martu 2015. godine, zahvaljujući rastu uvoza iz Kine³⁹, ali i nekih drugih zemalja (npr. SAD). Kvartalna poređenja pokazuju stabilnost prihoda od carina već peti kvartal zaredom (slika 2.3). Iako je od 1.1.2015. godine u primjeni Sporazum o bescarinskoj robnoj razmjeni s EFTA-om zbog malog pondera zemalja članica EFTA u ukupnom uvozu BiH smanjenje carina nije moglo u većoj mjeri ugroziti visoku naplatu prihoda od carina.

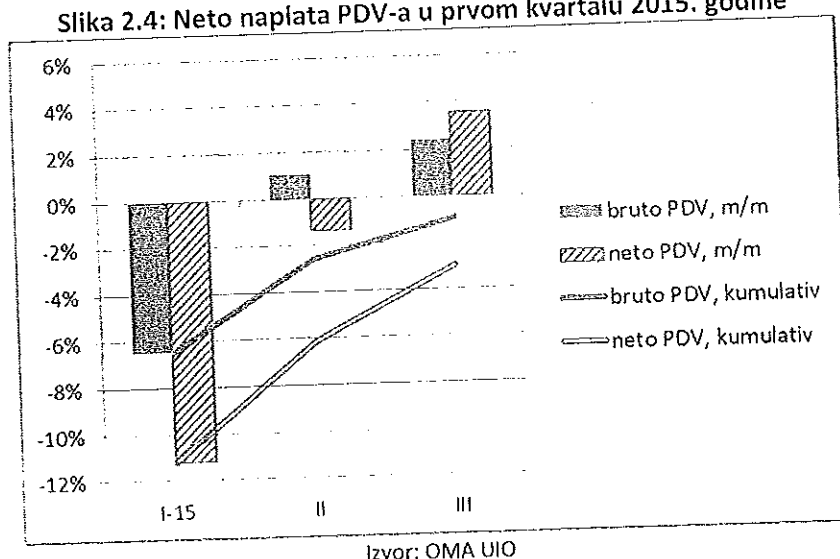
Slika 2.3: Kvartalne promjene u naplati carina

PDV

Početak 2015. godine je obilježen snažnim padom neto naplate zbog kumulativnog efekta pada bruto naplate i rasta povrata. Oporavak prihoda je nastupio već u februaru i nastavljen je u martu, mada nedovoljno da bi se neto naplata pomjerila iz zone negativnog rasta (slika 2.4).

Slika 2.4: Neto naplata PDV-a u prvom kvartalu 2015. godine

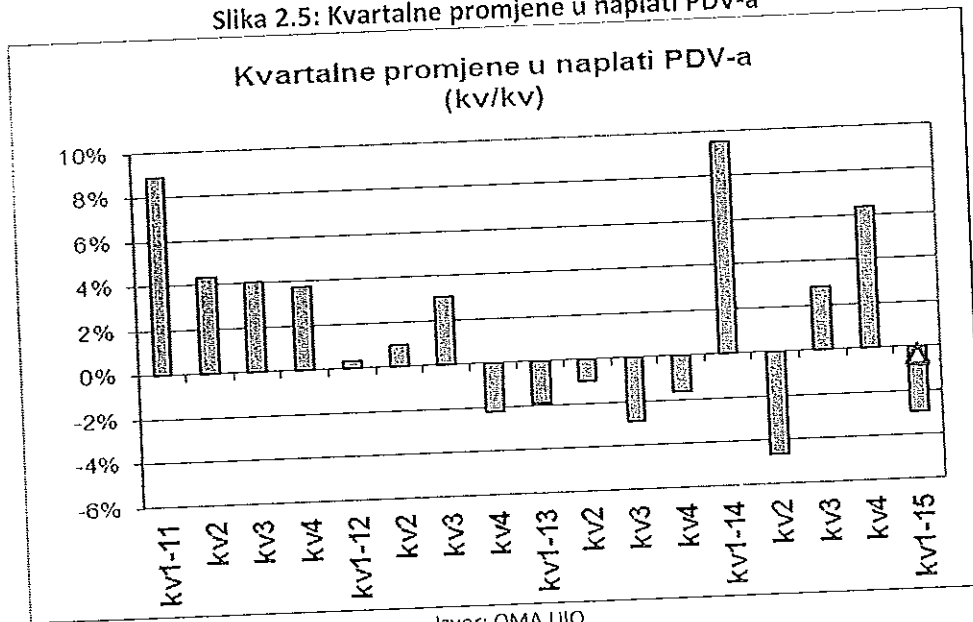

³⁸ Prema podacima Agencije za statistiku, uvoz iz Kine u 2014 je povećan za 48,7%.

³⁹ Prema podacima Agencije za statistiku, uvoz iz Kine u periodu januar – februar 2015 je povećan za 8,6%.

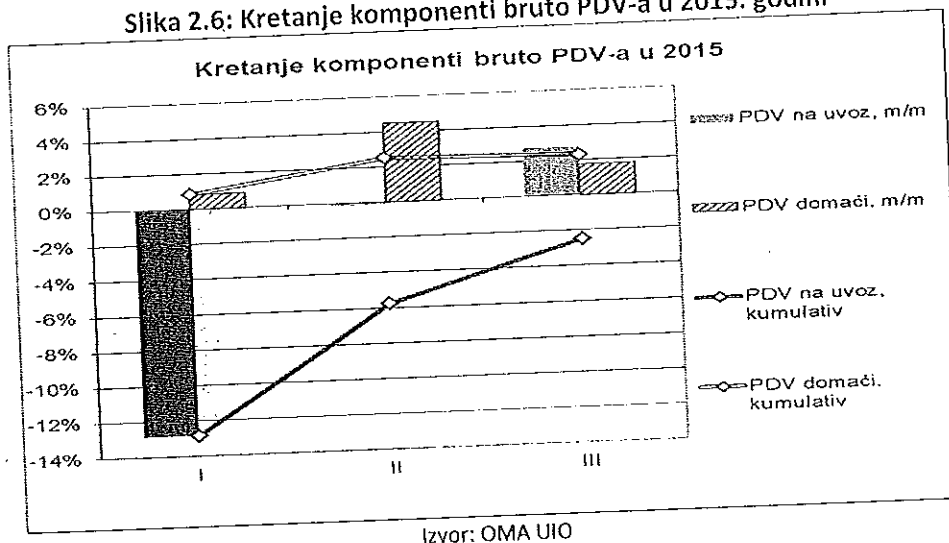
Nakon rasta PDV u trećem i četvrtom kvartalu 2014. godine od 2,8% i 6,3% prvi kvartal 2015. godine je donio pad od 3%. S obzirom da se radi o preliminarnom izvještaju, te da je na nivou kvartala naplaćeno 23,7 mil. KM neusklađenih prihoda, od kojih se većina odnosi na PDV, nakon njihovog usklađivanja s prijavama i deklaracijama u konačnom izvještaju za mart realno je očekivati da kumulativna neto naplata u prvom kvartalu 2015. godine dostigne neto naplatu u istom kvartalu 2014. godine (slika 2.5 - oznaka „Δ”).

Slika 2.5: Kvartalne promjene u naplati PDV-a

Za razliku od 2014. godine koja je bila karakteristična po visokom i stabilnom rastu PDV na uvoz, prvi kvartal 2015. godine je započeo snažnim padom PDV-a na uvoz. Povećanje uvoza u martu od 1,37%⁴⁰ nije moglo u većoj mjeri poboljšati uvoz na nivou kvartala, a time ni PDV-a na uvoz, koji se zadržao u zoni negativnog rasta (Slika 2.6). Nakon rasta domaćeg PDV-a u drugom dijelu 2014. godine u januaru 2015. godine je zabilježena stagnacija kao posljedica realizacije prometa iz decembra 2014. Poboljšanje trendova je registrirano u februaru, a zadržano je i u martu. Međutim, uključivanjem neusklađenih PDV prihoda kumulativni rast domaćeg PDV premašuje 7%. Visoki rast domaćeg PDV ukazuje na rast ekonomije, privatne potrošnje i efikasnosti naplate PDV-a. Na to ukazuje i podatak UIO o smanjenju salda duga PDV-a po osnovu prijava za 9 mil. KM u prva dva mjeseca 2015. godine.

Slika 2.6: Kretanje komponenti bruto PDV-a u 2015. godini

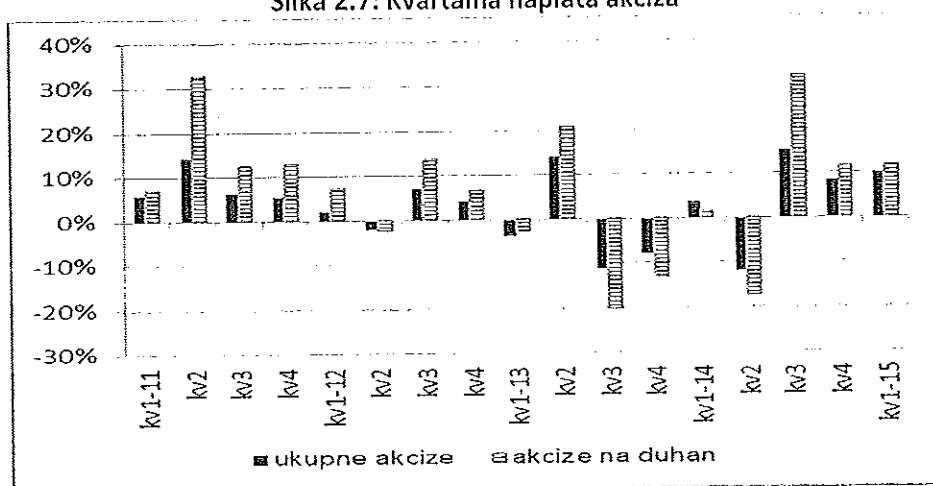
⁴⁰ Izvor: Preliminarni podaci UIO.

Prosječna stopa izdvajanja iz bruto PDV-a za isplatu povrata u prvom kvartalu 2015. godine iznosila je 26,3%, što je u nivou kretanja iz 2014, ali znatno više nego prethodnih godina. Maksimalni udio povrata je ostvaren u januaru od 27,7%, što je historijski maksimum u januaru od uspostavljanja UIO.

Akcize i cestarina

U mjesecu martu 2015. godine nastavljani su pozitivni trendovi u naplati prihoda od akciza iz prethodna dva mjeseca. Naplata prihoda od akciza u martu 2015. godine je u cjelini pozitivna, osim kod akciza na bezalkoholna pića. Najveći rast je zabilježen kod akciza na alkohol i alkoholna pića, te akciza na domaće derivate nafte. Poređenja kvartalne naplate pokazuju da stabilan pozitivan trend naplate traje tri posljednja kvartala, s tim da je rast ukupnih akciza u prvom kvartalu u uzlaznom trendu (slika 2.7).

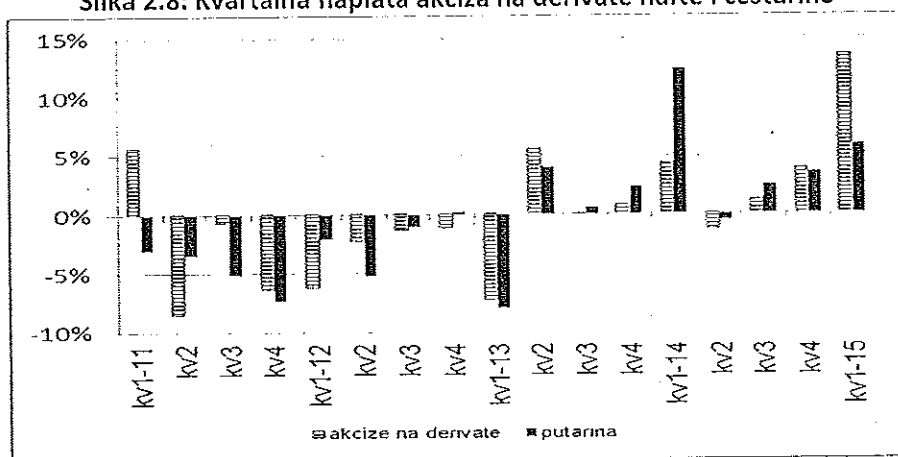
Slika 2.7: Kvartalna naplata akciza

Izvor: OMA UIO

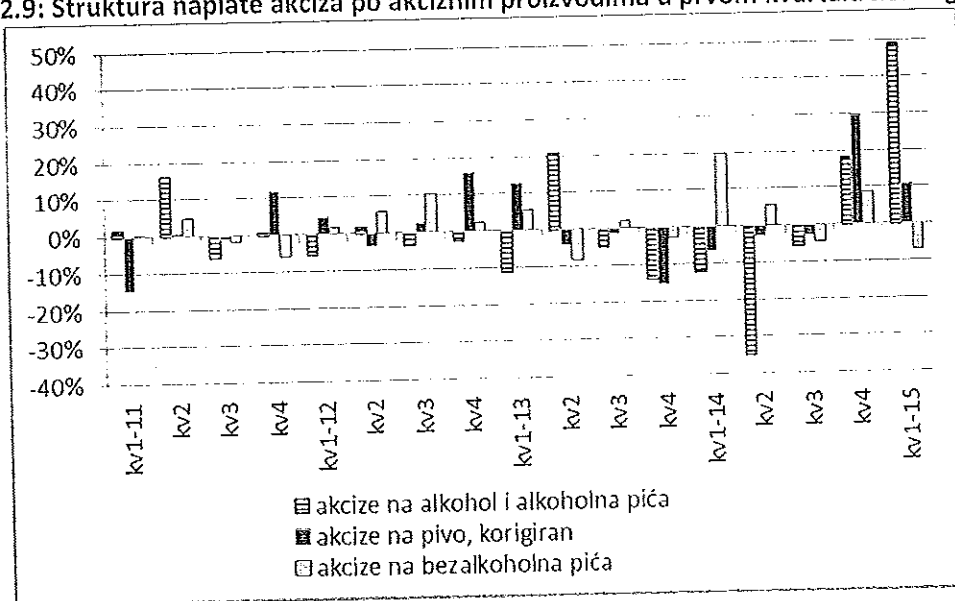
Nakon četiri loša kvartala (drugo polugodište 2013. i prvo polugodište 2014.) nove mjere oporezivanja duvana su donijele snažan rast prihoda od akciza na cigarete (slika 2.7). Rast akciza na duhan u prvom kvartalu 2015. je visok i stabilan, u nivou rasta iz četvrtog kvartala 2014. Zbog povećanja akciza na rezani duhan, potrošnja rezanog duhana je drastično smanjena, dok je, s druge strane, porasla potrošnja cigareta, mjerena brojem akciznih markica. Rast akciza na duhan dijelom je rezultat i plaćanja razlike akcize na zalihe rezanog duhana na dan 1.1.2015. godine. Kontinuirani rast u tri posljednja kvartala je zabilježen i kod akciza na derivate nafte i cestarine (slika 2.8). Razlozi mogu biti rast ekonomije i potrošnje zbog značajnog pada cijena na tržištu. Prvi kvartal 2015. godine donio je oporavak naplate prihoda od akciza na kafu nakon prethodna dva loša kvartala.

Slika 2.8: Kvartalna naplata akciza na derivate nafte i cestarine

Izvor: OMA UIO

Slika 2.9: Struktura naplate akciza po akciznim proizvodima u prvom kvartalu 2015. godine

Izvor: OMA UIO

Analiza strukture akciza po akciznim proizvodima naplaćenih u prvom kvartalu pokazuje da je rast zabilježen kod akciza na alkohol i alkoholna pića, što predstavlja nastavak pozitivnih trendova iz četvrtog kvartala 2014. Međutim, akcize na bezalkoholna pića bilježe pad u prvom kvartalu (slika 2.9).

Stvarni podaci pokazuju pad prihoda od akciza na pivo u prvom kvartalu od 33,8%. S obzirom da osnovica za poređenje iz 2014. godine uključuje naplatu starog duga po osnovu akciza na pivo, realnija slika tekućih trendova prihoda od akciza se može dobiti isključivanjem duga iz osnovice. Nakon korekcije osnovice za poređenje prihodi od akciza bilježe rast na nivou kvartala od 10,4%.

Uvođenje diferencirane stope akcize na pivo⁴¹ dovelo je do rasta oporezovane potrošnje domaćeg piva u prvom kvartalu 2015. godine od 5%, dok je kod potrošnje uvoznog piva registrirano smanjenje od 8,8% u odnosu na prvi kvartal 2014⁴². Ukupno smanjenje potrošnje piva u prvom kvartalu iznosi 4,2%. Međutim, smanjenje količina uvoznog piva u prometu kompenzirano je supstitucijom domaćim brendovima samo je u visini od 29%. Razlozi za to mogu biti odustajanje potrošača od konzumiranja piva bez obzira na brend ili, što je vjerovatnije, jačanje crnog tržišta uvoznog piva kao posljedica povećanja akciza. U tom slučaju osim prihoda od akciza izgubljen je i pripadajući PDV-e. Bez obzira na smanjenje količina zbog primjene više stope akcize na uvezeno pivo naplaćeno je 14% više prihoda od akciza nego u istom periodu 2014. godine, dok je kod domaćeg piva naplaćeno 65% manje prihoda od akciza. Realniju sliku kretanja domaće akcize na pivo može se dobiti isključivanjem naplate dugova po osnovu akciza na pivo iz osnovice za poređenje. Nakon korekcije osnovice izračun pokazuje da je naplata akcize na domaće pivo u prvom kvartalu 2015. godine porasla za 5%.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza

Na osnovu trendova naplate prihoda, godišnjih makroekonomskih projekcija i procjena efekata izmjene Zakona o akcizama i primjene Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i EFTA-e, procijenjena neto naplata prihoda od indirektnih poreza za 2015. godinu iznosi 5.229,8 mil KM, što je za 3,2% više nego u 2014. godini.

⁴¹ Izmjene Zakona o akcizama, u primjeni od 1.9.2014. („Službeni glasnik BiH“ br. 60/14)

⁴² Odjel je u ranijim projekcijama prihoda od akciza na pivo pretpostavio da će uvođenje diferencirane stope na pivo proizvesti povećanje potrošnje domaćeg piva za 10% i smanjenje potrošnje uvoznog piva za 10% (postotak uključuje i poreznu evaziju).

Naplata prihoda od PDV-a u prvom kvartalu 2015. godine pod utjecajem je prijenosa dijela povrata PDV-a koji su se odnosili na uplate PDV-a krajem prošle godine. U dijelu o tekućim trendovima naplate zaključuje se da, nakon uključivanja dijela neusklađenih prihoda, naplata domaćeg PDV-a ukazuje, između ostalog, i na rast potrošnje na početku godine. S druge strane, naplata PDV-a na uvoz na početku godine je manje optimistična od projektiranih kretanja makroekonomskih pokazatelja. Obzirom na projektirane stope rasta uvoza na nivou godine (DEP), u narednom periodu očekuje se rast prihoda od uvoznog PDV-a. Projekcija rasta ukupnih neto prihoda od PDV-a za 2015. godinu iznosi 1,9% i nešto je ispod projektiranog rasta potrošnje.

Sporazum o slobodnoj trgovini između BiH i EFTA podrazumijeva fazno ukidanje carina i ostalih nameta s fiskalnim učinkom na uvoz iz članica EFTA u periodu od dana stupanja na snagu do 2018. godine. Uvoz iz članica EFTA-e u 2014. godini predstavljao je samo 0,6% uvoza BiH⁴³. Međutim, imajući u vidu da se carine uglavnom naplaćuju na uvoz iz trećih zemalja, udio naplaćenih carina iz članica EFTA-e u prihodima od carina iznosio je 3,3%. U skladu s dinamikom predviđenom odredbama Sporazuma, efekti ukidanja carina ispoljit će se u najvećem dijelu na smanjenje carina u 2015.g., a ostatak u naredne dvije godine. Uprkos tome, na osnovu tekućih trendova naplate i projekcija uvoza, očekuje se snažna stopa rasta carina za 2015. godinu od 7,4%.

Izmjene Zakona o akcizama u području oporezivanja duhana proizvele su gomilanje rezanog duhana pred stupanje na snagu (1.8.2014). U mjesecima nakon stupanja na snagu izmjena Zakona količina rezanog duhana stavljenog u promet se smanjila, prvenstveno zbog velikih zaliha rezanog duhana i drastičnog povećanja akciza na rezani duhan. Prema očekivanjima, smanjenje jaza između oporezivanja rezanog duhana i cigareta potaknulo je migraciju potrošača sa tržišta rezanog duhana na tržište cigareta, što je rezultiralo povećanjem količina i vrijednosti cigareta stavljenih u promet i povećanim prihodima. U periodu do avgusta 2014. naplaćeno je 13 mil. KM akciza manje nego u istom periodu 2013., dok je od avgusta naplaćeno 43 mil. KM akciza više nego u istom periodu 2013. godine. Pozitivni trendovi na tržištu duhana, u smislu rastuće supstitucije potrošnje rezanog duhana potrošnjom cigareta nastavljani su i u prvom kvartalu 2015. godine, s tim da je evidentno i značajno povećanje vrijednosti tržišta cigareta, mnogo više u odnosu na supstituciju rezanog duhana. Pretpostavljajući da će se trendovi iz prvog kvartala zadržati do kraja godine, u 2015. godini očekuje se povećanje prihoda od akciza na duhan od 7%.

Efekti uvođenja diferenciranih stopa na pivo trebaju se ispoljiti u prvih osam mjeseci 2015. godine, s obzirom da su izmjene Zakona stupile na snagu tek 1.9.2014. godine. Ipak, očekuje se negativan rast prihoda u 2015. godini, s obzirom na visoku osnovicu za poređenje iz 2015. godine koja uključuje naplatu starih dugova, a u ostalim godinama postepen rast u skladu s projekcijama potrošnje (tabela 2.1).

Tabela 2.1: Efekti uvođenja diferenciranih stopa na pivo

2015.	2016.	2017.	2018.
-3,5%	0,9%	1,9%	2,2%

Izvor: OMA UIO

Projekcije ostalih kategorija akciza izrađene su na osnovu trendova naplate i projekcija realnih makroekonomskih pokazatelja (BDP, potrošnja). Osim duhana, značajan doprinos rastu akciza potiče od akciza na derivate nafte. Pad cijena nafte donio je rast potrošnje i velike stope rasta akciza na derivate na početku godine. S obzirom na situaciju na svjetskom tržištu nafte očekuje se nastavak trendova iz prvog kvartala, ali uz određeno usporavanje. Snažna stopa rasta projektirana je kod akciza na alkohol, ali zbog malog pondera ovih prihoda, to ne može donijeti značajniji rast indirektnih poreza.

Projekcija prihoda od cestarine u iznosu od 303,9 mil. KM također je zasnovana na tekućim trendovima naplate i procjenama realnih makroekonomskih pokazatelja.

⁴³ Izvor: Agencija za statistiku BiH, www.bhas.ba

Tabela 2.2: Projekcije prihoda od indirektnih poreza za period 2015 - 2018. godina

Vrsta prihoda (neto)	u mil. KM					stopa rasta			
	2014	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
PDV	3.207,8	3.268,1	3.348,2	3.457,0	3.570,1	1,9%	2,5%	3,2%	3,3%
Akcize	1.307,5	1.381,1	1.432,1	1.490,4	1.550,6	5,6%	3,7%	4,1%	4,0%
Carine	235,4	252,7	264,3	276,2	290,6	7,4%	4,6%	4,5%	5,2%
Cestarina	294,3	303,9	313,6	324,9	339,2	3,3%	3,2%	3,6%	4,4%
Ostalo	24,0	24,0	24,0	24,2	24,4	0,0%	0,0%	0,8%	0,8%
UKUPNO	5.069,0	5.229,8	5.382,2	5.572,7	5.774,9	3,2%	2,9%	3,5%	3,6%
Cestarina (0,10 KM/l)	-117,7	-121,6	-125,5	-130,0	-135,7	3,3%	3,2%	3,6%	4,4%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	4.951,3	5.108,2	5.256,7	5.442,8	5.639,2	3,2%	2,9%	3,5%	3,6%

Izvor: OMA UIO

Projekcija prihoda u periodu od 2016. do 2018. godine zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima za navedeni period, historijskoj sezonskoj šemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2015. godinu, te efektima izmjena politika u oblasti carina i akciza na duhan.

Projekcije rasta prihoda od PDV-a nešto su ispod projektiranih stopa rasta potrošnje. Projekcije akciza na derivate i cestarina prate projektirane stope realnog rasta BDP-a.

Projekcije akciza na duhan u periodu 2016 - 2018. godina podrazumijevaju godišnje povećanje specifične akcize na cigarete od 0,15 KM/paklici, uz prevaljivanje dodatnog poreskog tereta na kupca u cijelosti. Povećanje akciznog opterećenja cigareta dovest će do rasta prosječne ponderirane cijene cigareta, a time i specifične akcize na rezani duhan. Projekcije se temelje na očekivanjima da će vrijednost tržišta duhana pratiti DEP-ove projekcije potrošnje u smislu raspoloživog dohotka za potrošnju, mada ne istim tempom, jer se očekuje smanjenje potrošnje zbog porasta maloprodajnih cijena duhanskih prerađevina. Jedni će odustati od pušenja, smanjiti potrošnju ili preći na jeftinije brendove ili rezani duhan ili će migrirati na crno tržište. Uz navedene pretpostavke očekuje se da će rast prihoda od akciza u periodu 2016 - 2018. godina biti skromniji nego u 2015. godini s opadajućim trendom (tabela 2.3).

Tabela 2.3: Rast prihoda od akciza

2015.	2016.	2017.	2018.
7,0%	4,3%	4,6%	4,1%

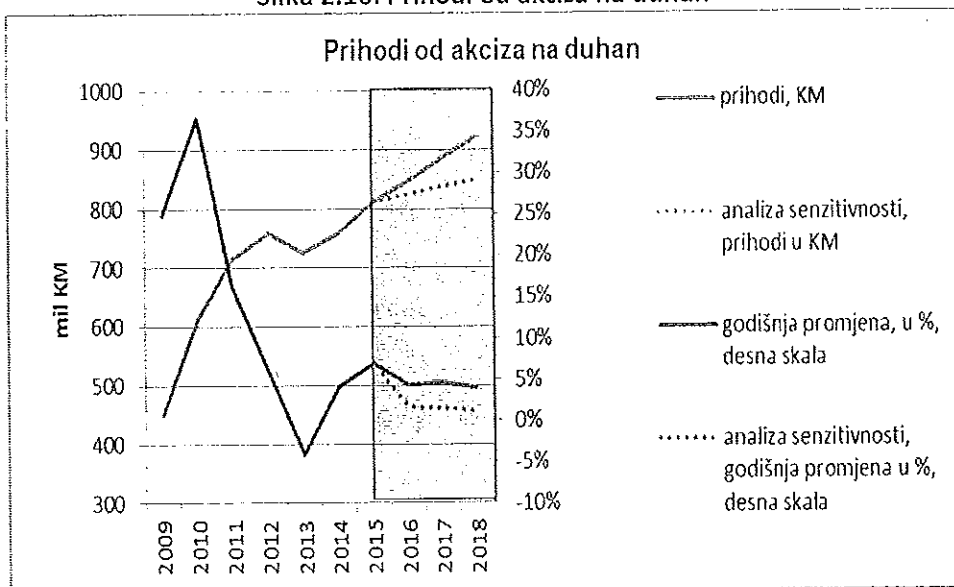
Izvor: OMA UIO

Razlozi za usporavanje rasta prihoda su sljedeći: (i) inicijalni efekat uvođenja specifične akcize na rezani duhan koji će se ispoljiti samo u prvih sedam mjeseci 2015. godine; (ii) kontinuirano smanjenje potrošnje duhanskih prerađevina kao reakcija na kontinuirano povećanje akciza i (iii) postepeno širenje jaza između poreskog opterećenja cigareta i rezanog duhana, kao posljedica primjene metodologije za izračun minimalne akcize na cigarete⁴⁴. Brži rast akciza na cigarete u odnosu na rezani duhan će ponovo podstaknuti supstituciju cigareta rezanim duhanom. To će proizvesti negativne posljedice po prihode, čiji

⁴⁴ Referentni periodu za izračun prosječne ponderirane cijene cigareta koji obuhvata dvije fiskalne godine, umjesto jedne kao što je to u EU.

efekat zavisi o tome da li će potrošači preći na brendirani oporezovani rezani duhan (gubitak razlike akciza i PDV-a u odnosu na poreze na jeftinije cigarete) ili će migrirati na crno tržište duhana (potpuni gubitak akciza i PDV). Navedeni tempo rasta prihoda može biti i znatno skromniji ukoliko izostanu snažnije kontrolne i operativne mjere protiv poreske evazije i distorzija na tržištu duhana, te ukoliko su DEP-ove projekcije potrošnje precijenjene. U tom slučaju rast prihoda će biti minimalan, u okvirima vrijednosti tržišta i inicijalnih efekata iz 2015. godine, te pod utjecajem tempa rasta akciznog opterećenja (slika 2.10 – linija “analiza senzitivnosti”).

Slika 2.10: Prihodi od akciza na duhan

Izvor: OMA UIO

Razlike u odnosu na prethodne projekcije

Razlike projekcija u odnosu na projekcije izrađene u oktobru 2014. godine prikazane su u tabeli 2.4.

Tabela 2.4: Razlika u odnosu na projekcije iz oktobra 2014. godine

Razlika u odnosu na projekcije iz oktobra 2014. godine (u mil KM)	Izvršenje	Projekcija			
	2014	2015	2016	2017	
PDV	34,5	29,6	45,0	72,0	
Akcize	14,4	63,8	95,2	130,3	
Carine	6,3	16,1	21,3	25,0	
Cestarina	1,1	0,8	-1,6	-4,2	
Ostalo	3,5	3,3	3,1	3,1	
UKUPNO	59,8	113,6	162,9	226,2	

Izvor: OMA UIO

Nakon snažnog rasta prihoda na kraju prošle godine, projekcija prihoda iz oktobra za 2014. godinu prebačena je za skoro 60 mil. KM. Najveća razlika odnosila se na prihode od PDV-a (+34,5 mil. KM), a onda na akcize (+14,4 mil. KM). Korigirana osnovica (prihodi u 2014. godini) jedan je od značajnih razloga korekcije projekcija za 2015. godinu. Korekcija prihoda od PDV-a za 2015. godinu iznosi +29,6 mil KM, uprkos blagom smanjenju projektirane stope rasta potrošnje.

Za 2015. godinu su najviše, ipak, korigirane projekcije prihoda od akciza (+63,8 mil KM) i to prvenstveno akcize na duhan. Primarni cilj izmjena Zakona o akcizama u području oporezivanja duhana je bila

stabilizacija tržišta cigareta, koje je za prvo polugodište 2014. godine u odnosu na isti period 2013. godine palo za 14,4% u vrijednosnom smislu, odnosno za 21% u količini. Iz tog razloga polazište projekcije akciza na duhan u oktobru 2014. za narednu 2015. godinu je bio oporavak vrijednosti tržišta cigareta do nivoa iz 2013. godine. Međutim, nove poreske mjere donijele su rezultate već u decembru 2014. godine, kada je tržište cigareta dostiglo vrijednost iz prethodne godine, a pad količina je sveden na prihvatljivih 8,4%. Prvi kvartal 2015. godine je donio daljnje poboljšanje trendova u svim aspektima (vrijednost, količina, prihodi), te su bile nužne ozbiljnije korekcije polaznih pretpostavki, a time i projekcija.

Osim duhana, značajno su korigirane akcize na naftu (+16,4 mil KM). Korekcija je izvršena zbog većeg izvršenja u 2014. od projektiranog (+3,2 mil KM u odnosu na oktobarske projekcije), ali prvenstveno zbog snažnog trenda rasta ovih prihoda u prvom kvartalu 2015. godine. Projekcije prihoda od cestarine za 2015. godinu nisu značajnije mijenjane. Projekcije za 2016. i 2017. godinu značajno su revidirane naviše (tabela 2.4).

Rizici po projekcije

S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uvjete u BiH i u svijetu ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2016 - 2018. godina je podložno sljedećim rizicima:

- projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svako odstupanje ovih parametara od projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda;
- slabiji ekonomski oporavak glavnih izvoznih partnera BiH (EU, zemlje CEFTA)-e povećava nivo rizika za ostvarenje makroekonomskih projekcija, a time i projekcija prihoda od indirektnih poreza u cjelini;
- sporija sanacija šteta od poplava i slabiji priliv finansijske pomoći u odnosu na očekivanja DEP-a mogu usporiti oporavak pogođenih područja i revitalizaciju poljoprivredne i industrijske proizvodnje, umanjiti očekivani rast potrošnje i ekonomije i ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda;
- investicije vezane za međunarodne projekte dovode do povećanja povrata PDV-a, dok korištenje projekata finansiranih iz IPA fondova u konačnici rezultira oslobađanjem PDV-a. Obije derogacije Zakona o PDV-a uzrokuju stvaranje diskrepance između ukupne i oporezive potrošnje. Veći porast međunarodnih projekata od očekivanog i ponovno uključivanje BiH u IPA program, koji predviđa mnogo veća izdvajanja za BiH nego što je bilo do sada, može u narednim godinama dovesti do povećanja navedene diskrepance, a time i do manjeg izvršenja prihoda od PDV-a u odnosu na projektirani;
- očekivani efekti primjene izmjena Zakona o akcizama u području oporezivanja duhana mogu biti umanjeni ili neutralizirani neefikasnim političkim i operativnim mjerama usmjerenim na suzbijanje poreske evazije, nelegalnog uvoza duhana i nelegalne proizvodnje i prodaje cigareta i rezanog duhana;
- eventualne izmjene politika u području indirektnih poreza, npr. u smislu diferenciranih stopa PDV-a i akciza (pivo) ili povećanja cestarine koje bi dovelo do rasta jaza u oporezivanju supstituta (dizel i lož ulje), pored fiskalnih gubitaka i makroekonomskih implikacija u smislu distorzija na tržištu, mogu destabilizirati postojeći sistem PDV-a i naplatu prihoda, umanjiti efikasnost rada UIO, opteretiti poslovne subjekte i značajno povećati rizik od prijevara.

RASPODJELA PRIHODA OD INDIREKTNIH POREZA

Ukupni prihodi od indirektnih poreza u 2016. godini koje planira naplatiti Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prema projekcijama OMA, iznose **5.382,2 miliona KM**.

Uvažavajući postojeće propise kojima se regulira naplata i raspodjela prihoda, mora se imati u vidu da sredstava naplaćena po osnovu cestarina predstavljaju namjenska sredstva koja koriste direkcije za ceste, odnosno javna poduzeća za ceste. Planirani prihodi po osnovu cestarina iznose ukupno 125,5 miliona KM (namjenska cestarina za autoceste 0,10 KM/lit derivata nafte), te njihovim isključenjem, prema procjenama OMA UIO, za raspodjelu u 2016. godini ostaje iznos od **5.256,7 mil. KM**.

Raspodjela prihoda vršit će se u skladu s postojećim zakonskim propisima, a za finansiranja institucija BiH u 2016, 2017. i 2018. godini s Jedinstvenog računa UIO izdvojit će se po 750 miliona KM. Preostali iznos prihoda od indirektnih poreza će se raspodijeliti između entiteta i Distrikta Brčko u skladu sa zakonskim rješenjima i podzakonskim aktima koje donosi Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje.

3. FISKALNI CILJEVI I FISKALNE POLITIKE U BiH

Primarni fiskalni bilans, definiran u skladu s članom 1. stav /2/ Zakona o Fiskalnom vijeću u Bosni i Hercegovini planira se u 2016. godini u vidu deficita, u iznosu od 445,3 mil. KM ili 1,46% projektiranog BDP-a za 2016. godinu⁴⁵, od čega:

- institucije BiH planiraju deficit od 58,0 mil. KM,
- Republika Srpska planira deficit od 309,6 mil. KM,
- Federacija BiH planira deficit od 82,7 mil. KM i
- Brčko Distrikt planira suficit od 5,0 mil. KM.⁴⁶

Ukoliko dodamo i iznos nepokrivenog viška rashoda nad prihodima, koji iznosi 402,3 mil. KM ili 1,32% projektiranog BDP-a za 2016. godinu, i to:

- Republika Srpska: 251,7 mil. KM,
- Federacija BiH: 141,5 mil. KM i
- Brčko Distrikt: 9,1 mil. KM,

zaključujemo da ukupan planirani deficit u 2016. godini u BiH iznosi 847,6 mil. KM ili 2,78% projektiranog BDP-a za 2016. godinu.

⁴⁵ Prema procjenama DEP-a, BDP za 2016. godinu u BiH je projektovan u iznosu od 30.465 mil. KM.

⁴⁶ Pogledati tabele od 3.2 do 3.6.

NIVO I STRUKTURA JAVNE POTROŠNJE

Nivo javnih rashoda, kao udio u BDP-u, u periodu 2016 - 2018. godina treba smanjivati s ciljem da nivo javnih rashoda konsolidirano na nivou BiH bude ispod 40% BDP-a.

Tabela 3.1: Ukupni javni rashodi u BiH u period 2015 - 2018. godina (u mil. KM)

Rashodi	2015	2016	2017	2018
Zajedničke institucije BiH	950	950	950	950
Federacija BiH	7.382	7.327	7.358	7.347
Republika Srpska	4.211	4.081	4.004	3.914
Brčko Distrikt	197	210	210	210
Ukupno rashodi (konsolidirano)	12.740	12.568	12.522	12.421
BDP	29.146	30.465	32.188	34.182
Zajedničke institucije BiH	3,3%	3,1%	3,0%	2,8%
Federacija BiH	25,3%	24,1%	22,9%	21,5%
Republika Srpska	14,4%	13,4%	12,4%	11,5%
Brčko Distrikt	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%
Ukupno u BDP-u	43,7%	41,3%	38,9%	36,3%

Izvor: Računice Savjetodavne grupe Fiskalnog vijeća BiH

U periodu 2016 - 2018. godina potrebno je učiniti dodatne napore kako bi se promijenila struktura javne potrošnje u pravcu jačanja kapitalnih investicija, a na teret smanjenja tekućih rashoda.

TABELARNI PREGLED OKVIRA BUDŽETA

Struktura rashoda budžeta je ilustrativna i okvirna, a svaki nivo vlasti u skladu s usvojenim politikama utvrđuje konačnu strukturu rashoda i prihoda u svojim DOB-ovima i godišnjim budžetima. U tabelarnom pregledu okvira budžeta (u nastavku) dat je konsolidirani pregled prihoda, rashoda, finansiranja i primarnog bilansa za period 2015 - 2018. godina, odnosno pregled za institucije BiH, Republiku Srpsku, Federaciju BiH i Brčko Distrikt, te konsolidirano za BiH.

Izveštaj uključuje:

- prihode, rashode i finansiranje budžeta institucija BiH (tabela 3.2);
- prihode, rashode i finansiranje budžeta Republike Srpske (fond 01) i fondova 02 do 05; prihode, rashode i finansiranje korisnika budžeta Republike koji posluju preko vlastitih bankovnih računa izvan GKT; prihode, rashode i finansiranje budžeta općina i gradova; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova vanbudžetskih fondova; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova JP "Putevi RS" i JP "Autoputevi RS", te ino projekte, sredstva "escrow" računa i cestarine (tabela 3.3);
- prihode, rashode i finansiranje budžeta FBiH; prihode, rashode i finansiranje budžeta kantona; prihode, rashode i finansiranje budžeta općina i gradova; prihode, rashode i finansiranje finansijskih planova vanbudžetskih fondova i kantonalnih direkcija za ceste, prihode, rashode i finansiranje javnih poduzeća FBiH, dok ino projekti nisu uključeni (tabela 3.4) i
- prihode, rashode i finansiranje budžeta Brčko Distrikta i fondova u Brčko Distriktu (tabela 3.5).

Napomena: Prilikom poređenja izveštaja po nivoima treba voditi računa o razlikama u obuhvatu podataka.

Tabela 3.2: Okvir budžeta Institucija BiH (u mil. KM)

INSTITUCIJE BiH	2015	2016	2017	2018
Prihodi	908,2	892,1	880,5	884,1
Poreski prihodi	750,0	750,0	750,0	750,0
Indirektni porezi	750,0	750,0	750,0	750,0
Direktni porezi	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostali poreski prihodi	0,0	0,0	0,0	0,0
Doprinosi	0,0	0,0	0,0	0,0
Grantovi i transferi	3,2	1,1	1,1	1,1
Ostali prihodi	155,0	141,0	129,5	133,0
Rashodi	950,0	950,0	950,0	950,0
Bruto plaće i naknade	652,5	664,2	666,8	671,3
Izdaci za materijal i usluge	190,9	180,7	176,9	184,7
Kamate	0,4	0,7	0,7	0,7
Subvencije, socijalna davanja i transferi	35,7	26,7	30,1	36,7
Ostali rashodi	10,2	18,3	14,4	14,7
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	60,2	59,6	61,0	42,0
Bilans	-41,8	-58,0	-69,5	-66,0
Finansiranje	41,8	58,0	69,5	66,0
Domaće	41,8	58,0	10,3	5,7
Otplata unutrašnjeg duga	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostalo (+/-)	41,8	58,0	10,3	5,7
Vanjsko	0,0	0,0	59,2	60,3
Povlačenje ino kredita	0,0	0,0	59,2	60,3
Otplata glavnice ino kredita	0,0	0,0	0,0	0,0
Statistička razlika i nepokriveni višak rashoda	0,0	0,0	0,0	0,0

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Tabela 3.3: Okvir Budžeta Republike Srpske (u mil. KM)

REPUBLIKA SRPSKA	2015	2016	2017	2018
Prihodi	3.909,3	3.771,1	3.887,0	4.030,1
Poreski prihodi	1.933,5	1.919,7	1.997,0	2.091,8
Indirektni porezi	1.413,3	1.482,9	1.549,5	1.630,9
Direktni porezi	408,5	415,6	426,4	439,8
Ostali poreski prihodi	111,7	21,1	21,1	21,1
Doprinosi	1.476,3	1.398,4	1.428,7	1.468,1
Grantovi i transferi	15,5	8,2	8,0	6,4
Ostali prihodi	484,0	444,9	453,3	463,8
Rashodi	4.210,6	4.080,6	4.003,7	3.913,5
Bruto plaće i naknade	961,1	969,9	975,9	981,7
Izdaci za materijal i usluge	345,2	332,1	330,0	328,6
Kamate	148,6	152,5	160,4	171,7
Subvencije, socijalna davanja i transferi	2.143,5	2.166,5	2.162,5	2.168,5
Ostali rashodi	119,1	124,5	106,2	101,3
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	493,2	335,1	268,7	161,6
Bilans	-301,4	-309,6	-116,7	116,6
Finansiranje	301,4	309,6	116,7	-116,6
Domaće	-252,0	-132,3	-109,0	-203,0
Otplata unutrašnjeg duga	-138,4	-67,8	-67,1	-62,4
Ostalo (+/-)	-113,6	-64,5	-41,9	-140,6
Vanjsko	407,9	190,1	84,7	-69,8
Povlačenje ino kredita	603,6	463,1	438,3	308,0
Otplata glavnice ino kredita	-195,7	-273,1	-353,6	-378,1
Statistička razlika i nepokriveni višak rashoda	145,4	251,7	141,0	156,2

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 3.4: Okvir Budžeta Federacije BiH (u mil. KM)

FEDERACIJA BiH	2015	2016	2017	2018
Prihodi	7.243,9	7.244,7	7.409,0	7.530,8
Poreski prihodi	3.357,9	3.422,3	3.557,2	3.679,9
Indirektni porezi	2.837,1	2.911,3	3.031,5	3.152,6
Direktni porezi	515,1	507,1	522,0	523,7
Ostali poreski prihodi	5,7	3,9	3,7	3,6
Doprinosi	2.873,4	2.820,3	2.830,8	2.831,7
Grantovi i transferi	26,0	33,7	33,6	20,1
Ostali prihodi	986,6	968,4	987,4	999,1
Rashodi	7.381,8	7.327,4	7.358,0	7.347,2
Bruto plaće i naknade	1.705,2	1.726,7	1.735,2	1.743,6
Izdaci za materijal i usluge	1.563,5	1.497,3	1.509,6	1.511,5
Kamate	148,4	147,9	147,0	138,9
Subvencije, socijalna davanja i transferi	3.306,7	3.290,1	3.293,6	3.287,4
Ostali rashodi	220,9	206,9	208,5	209,3
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	437,1	458,5	464,1	456,5
Bilans	-137,9	-82,7	51,0	183,6
Finansiranje	137,9	82,7	-51,0	-183,6
Domaće	-101,7	-454,3	-420,2	-539,3
Otplata unutrašnjeg duga	-928,3	-1.015,2	-1.071,0	-1.111,0
Ostalo (+/-)	826,6	560,9	650,8	571,7
Vanjsko	132,8	395,5	228,7	240,1
Povlačenje ino kredita	219,4	474,3	303,9	317,3
Otplata glavnice ino kredita	-86,6	-78,8	-75,2	-77,2
Statistička razlika i nepokriveni višak rashoda	106,8	141,5	140,5	115,6

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije BiH

Tabela 3.5: Okvir Budžeta Brčko Distrikta (u mil. KM)

BRČKO DISTRIKT	2015	2016	2017	2018
Prihodi	208,6	214,6	216,0	216,0
Poreski prihodi	168,0	174,3	177,4	177,4
Indirektni porezi	152,1	158,4	158,4	158,4
Direktni porezi	15,9	15,9	19,0	19,0
Ostali poreski prihodi	0,0	0,0	0,0	0,0
Doprinosi	21,7	21,7	21,2	21,2
Grantovi i transferi	0,1	0,0	0,2	0,2
Ostali prihodi	18,8	18,6	17,2	17,2
Rashodi	196,8	209,6	209,6	209,6
Bruto plaće i naknade	72,3	72,5	72,5	72,5
Izdaci za materijal i usluge	51,3	54,8	54,8	54,8
Kamate	2,4	2,0	2,0	2,0
Subvencije, socijalna davanja i transferi	67,0	69,0	69,0	69,0
Ostali rashodi	2,5	2,5	2,5	2,5
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	1,3	8,8	8,8	8,8
Bilans	11,8	5,0	6,4	6,4
Finansiranje	-11,8	-5,0	-6,4	-6,4
Domaće	-20,8	-14,1	-8,1	-8,1
Otplata unutrašnjeg duga	-20,8	-14,1	-8,1	-8,1
Ostalo (+/-)	0,0	0,0	0,0	0,0
Vanjsko	0,0	0,0	-8,9	-8,9
Povlačenje ino kredita	0,0	0,0	0,0	0,0
Otplata glavnice ino kredita	0,0	0,0	-8,9	-8,9
Statistička razlika i nepokriveni višak rashoda	9,0	9,1	10,6	10,6

Izvor: Direkcija za finansije Brčko Distrikta

Napomena Direkcije za finansija Brčko Distrikta: Zbog usvajanja budžeta za 2015. godinu krajem marta tekuće godine, izrada DOB-a i drugih dokumenata fiskalnog planiranja za period 2016 - 2018. godina je u toku (zakonski rok za izradu je 30.6.), tako da smo podatke za 2017. godinu planirali i u 2018. godini, s tim da ćemo po izradi i usvajanju DOB-a od strane Vlade BD BiH dostaviti inovirane podatke.

Tabela 3.6: Konsolidirano BiH (u mil. KM)

BiH-KONSOLIDIRANO	2015	2016	2017	2018
Prihodi	12.270,0	12.122,5	12.392,5	12.661,0
Poreski prihodi	6.209,4	6.266,3	6.481,6	6.699,1
Indirektni porezi	5.152,5	5.302,6	5.489,4	5.691,9
Direktni porezi	939,5	938,6	967,4	982,5
Ostali poreski prihodi	117,4	25,0	24,8	24,7
Doprinosi	4.371,4	4.240,4	4.280,7	4.321,0
Grantovi i transferi	44,8	43,0	42,9	27,8
Ostali prihodi	1.644,4	1.572,9	1.587,4	1.613,1
Rashodi	12.739,2	12.567,6	12.521,3	12.420,3
Bruto plaće i naknade	3.391,1	3.433,3	3.450,4	3.469,1
Izdaci za materijal i usluge	2.150,9	2.064,9	2.071,3	2.079,6
Kamate	299,8	303,1	310,1	313,3
Subvencije, socijalna davanja i transferi	5.552,9	5.552,3	5.555,2	5.561,6
Ostali rashodi	352,7	352,2	331,6	327,8
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	991,8	862,0	802,6	668,9
Bilans	-469,3	-445,3	-128,8	240,6
Finansiranje	469,3	445,3	128,8	-240,6
Domaće	-332,7	-557,3	-527,0	-744,7
Otplata unutrašnjeg duga	-1.087,5	-1.097,1	-1.146,2	-1.181,5
Ostalo (+/-)	754,8	539,8	619,2	436,8
Vanjsko	540,7	600,2	363,7	221,7
Povlačenje ino kredita	823,0	952,0	801,4	685,6
Otplata glavnice ino kredita	-282,3	-351,9	-437,7	-464,2
Statistička razlika i nepokriveni višak rashoda	261,2	402,3	292,1	282,4

Izvor: Računice Savjetodavne grupe Fiskalnog vijeća BiH

GORNJE GRANICE ZADUŽENJA BUDŽETA

Ograničenja iznosa duga na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, utvrđena su zakonima, i to:

- Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 52/05),
- Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 71/12 i 52/14), i
- Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 86/07).

Pomenutim zakonima na nivou BiH i u Federaciji BiH, uz neznatne razlike kad su u pitanju garancije, regulirano je da u periodu stvaranja duga iznos za servisiranje dugoročnog duga (unutrašnjeg i vanjskog), po predloženom dugu i cjelokupnom dospjelom neizmirenom postojećem dugu, u bilo kojoj narednoj godini ne prelazi 18% iznosa redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini.

Uzevši u obzir zakonska ograničenja iznosa duga zajedničkih institucija BiH i duga entiteta, te činjenicu da bi prekomjernim zaduživanjem institucija BiH ili bilo kog entiteta došlo do ugrožavanja fiskalne stabilnosti i kreditnog rejtinga Bosne i Hercegovine, neophodno je definirati iznose gornjih granica zaduženja u 2016. godini, u skladu sa zakonskim odredbama svakog od entiteta.

Shodno navedenom, konsolidirani iznos zaduženja za Federaciju BiH (za nivo Federacije, kantona i općina) u 2016. godini ne smije biti iznad nivoa na kome će godišnja otplata iznositi najviše 666,0 miliona KM.

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/12) utvrđeno je da javni dug Republike Srpske (dug Republike Srpske, dug jedinica lokalne samouprave i dug fondova socijalne sigurnosti) na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 55% BDP-a ostvarenog u toj godini (u 2016. godini: 5.103,5 mil. KM⁴⁷), dok ukupan dug Republike Srpske (javni dug Republike Srpske, dug javnih poduzeća, Investiciono-razvojne banke Republike Srpske i institucija javnog sektora) na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60% BDP-a ostvarenog u toj godini (u 2016. godini: 5.567,4 mil. KM). Zakonom o dopunama Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 52/14) definirano je da dug nastao po osnovu zaduženja za finansiranje sanacije štete iz Jedinstvenog registra, propisanog u Zakonu o fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske, izuzima se iz ograničenja koja su propisana za ukupan i javni dug Republike Srpske.

⁴⁷ Procijenjeni BDP Republike Srpske za 2016. godinu iznosi 9.279,0 miliona KM (procjena Ministarstva finansija Republike Srpske iz juna 2015. godine).